

MAÄSIEJOTH

WONDERE VERHALEN

DOOR

JOSEPH GOMPERS

MAÄSIEJOTH

WONDERE VERHALEN

DOOR

JOSEPH GOMPERS

LEITER-NYPELS

N.V. - MAASTRICHT

The entire book cover is framed by a wide, ornate border of black and white floral and foliate patterns. On the left side of the border, there is a detailed illustration of a parrot. On the right side, there is an illustration of a winged cherub or putto. At the bottom center, there is a circular medallion containing the text 'MCM XXX', flanked by two more winged cherubs. The central text and monogram are enclosed in a simple rectangular frame.

MCM
XXX

VOORWOORD

Deze bundel „Maäsiejoth”, wondere verhalen, bevat eenige vertellingen, welke voorkomen in de eeuwenoude Maäseh-boeken.

De Maäseh-boeken, welke hoofdzakelijk de lectuur der vrome Joodsche vrouwen vormden, bevatten een schat van legenden en volksverhalen, die, afgescheiden van hun folkloristische waarde, een uitstekend beeld geven van de mentaliteit der Joden uit de vijftiende en zestiende eeuw.

Enkele der verhalen, welke in dezen bundel verschijnen, vond ik in de zeldzame, Hebreeuwsche verzameling „K’hal Chassiediem”.

Ik heb bij het navertellen dezer verhalen getracht om zooveel mogelijk de oude, naieve sfeer dezer boeken te bewaren.

De drie laatste vertellingen in dit boek zijn oorspronkelijk, doch mogen, naar ik meen, in dezen bundel eveneens een plaats vinden.

JOSEPH GOMPERS
NAAR EEN TEEKENING VAN PAUL CITROEN

EENE GESCHIEDENIS UIT DEN TIJD VAN KONING SALOMO.

Er waren eens drie broeders, die uit het ouderlijk huis vertrokken waren om wijsheid te verwerven. Zij kwamen bij Koning Salomo en deze sprak tot hen:

— Blijft hier bij mij, dient mij, dan zal ik u velerlei wijsheid leeren.

En de Koning stelde hen tot kamerheeren aan. Zij bleven dertien jaren bij hem.

Toen de dertien jaren verstreken waren, spraken de broeders tot elkander:

— Wat hebben wij gedaan? Dertien lange jaren zijn wij van huis weggebleven en hebben ons noch om have noch om goed bekommerd. Wij zijn hier gekomen om Thora te leeren en wijsheid te verwerven. Wij hebben den Koning trouw gediend, doch niets geleerd. Komt, wij zullen afscheid van den Koning nemen en naar huis terugkeeren.

Het geschiedde dus, dat zij tot den Koning naderden en spraken:

— Heer Koning, wij zijn thans dertien jaren bij u geweest en hebben u trouw gediend. Wij weten echter niet, hoe het tehuis met de onzen gesteld is, of zij nog leven of gestorven zijn. Wij meenen,

dat wij thans lang genoeg bij u vertoeft hebben, te meer daar wij niets van u geleerd hebben. Geef ons daarom verlof naar huis te keeren, opdat wij vernemen, hoe het den onzen gaat.

Toen Koning Salomo dit gehoord had, liet hij zijn schatbewaarder komen en beval hem driehonderd goudstukken te brengen. Toen wendde hij zich tot de broeders en sprak tot hen:

— Kiest. Wilt gij, dat ik u drie wijsheden laat vernemen of hebt gij liever, dat ik ieder van u honderd goudstukken schenk?

De broeders overlegden met elkander en zij besloten het geld te aanvaarden. Zij namen dus de goudstukken, namen afscheid en trokken in vrede weg.

Toen zij vier mijlen van Jeroesjalajim verwijderd waren, richtte de jongste zich tot zijn broeders en sprak:

— Wat hebben wij gedaan? Zijn wij hier gekomen om wijsheid te verkrijgen of om geld te verdienen? Wij hebben immers Thora willen leeren. En thans laten wij ons door de hebzucht verleiden en nemen ieder honderd goudstukken. Volgt mij daarom, laten wij terugkeeren, het geld teruggeven en liever wijsheid ervoor leeren. Want geld gaat op, doch wijsheid blijft.

Toen antwoordden hem zijn broeders:

— Gij kunt het geld terugbrengen en er liever wijsheid voor nemen. Wij echter willen geen wijze lessen voor ons geld koopen.

De jongste keerde daarop terug, naderde den Koning en sprak tot hem:

— Heer Koning, niet om geld te verdienen, heb ik bij u vertoefd. Daarom verzoek ik u, neem het geld terug en leer mij drie wijze lessen.

Toen Koning Salomo dit hoorde, begon hij Thora met hem te leeren. En hij zeide tot hem:

— Mijn zoon, wanneer gij op reis zijt, neem u dan in acht om zoodra de morgenster opgaat, gereed te zijn op weg te gaan en des avonds tijdig een onderdak te hebben. Dit is de eerste wijze les.

En wanneer gij bij een beek komt, waarin het water hoog gewassen is, zoodat zij vol is, ga daar dan niet dadelijk doorheen. Wacht liever tot het water gezakt is. Dit is de tweede wijze les.

Vertel nooit een geheim aan een vrouw, zelfs niet aan uw echtgenoot. Dit is de derde wijze les.

Toen hij nu deze drie wijze lessen vernomen had, nam de jongste der broeders weer afscheid van Koning Salomo, steeg te paard en reed vlug zijn broeders na.

Toen hij hen had ingehaald, vroegen zij hem,

wat hij voor wijze lessen van den Koning ontvangen had. En zij bespotten hem.

Hij antwoordde echter:

— Wat ik geleerd heb, heb ik geleerd. Waarom vraagt gij er naar?

En zij reisden gezamenlijk verder tot het bijna avond was. Toen kwamen zij in een fraaie stad.

De jongste broeder sprak:

— Voorwaar, lieve broeders, deze stad is geschikt om er te overnachten. Waarom? Wij kunnen er alles krijgen: water en voer voor de paarden, dat zij kunnen eten. Volgt mij dus, dan zullen wij thans hier blijven om morgen, als de ochtendster opgaat, met Gods hulp verder te reizen.

Aldus spraken echter de andere twee broeders:

— Gij dwaas, wij kunnen wel zien, dat ge wijze lessen hebt gehad, en uw geld op verstandige wijze hebt weggegeven. Gij zijt een dwaas, want wij kunnen nog best een mijl verder reizen voor de nacht invalt en gij wilt, dat wij hier blijven om te overnachten.

Toen hernam de jongste der broeders:

— Doet, zooals het u behaagt. Ik zal echter niet verder reizen en van hier niet vertrekken voor morgen vroeg.

Zij gingen dus ieder hun eigen weg. De jongste

bleef in de stad, sneed hout en ontstak een vuur. Hij maakte zich een hutje, waar hij den nacht zou kunnen doorbrengen en hij liet zijn paard grazen tot de nacht inviel. Toen nam hij het paard bij zich in het hutje en gaf het gerst te eten. En ook hij at, legde zich neder en sliep in vrede den geheelen nacht.

Zijn broeders daarentegen reden voort tot de nacht geheel was ingevallen. Toen konden zij geen weide meer vinden voor hun paarden. Ook hadden zij geen hout om een vuur aan te maken. Dien nacht sneeuwde het aanhoudend en de koude werd zoo hevig, dat de beide broeders stierven.

Den jongsten broeder was echter niets geschied, want hij had tijdig zijn maatregelen genomen.

Toen de ochtend was aangebroken, maakte hij zich op en reed vlug zijn broeders na. En toen hij bij hen kwam, vond hij ze dood liggen. Toen hij dit zag, steeg hij van zijn paard, viel neer op de aarde en klaagde en weende. En hij begroef ze, nam hun bezittingen tot zich en ging verder. Toen de zon hoog aan den hemel steeg, begon de sneeuw te smelten, zoodat het water in de beken steeg tot over de oevers.

De jongste besloot de beek niet te doorwaden, doch te wachten tot het water weer gezakt zou

zijn. Terwijl hij wachtte, zag hij de knechten van Koning Salomo. Zij geleidden twee vrachtdieren, zwaar met goud beladen. En de knechten vroegen den jongste der broeders:

— Waarom waadt gij niet door de beek?

En hij antwoordde hen en zeide:

— Omdat de beek zoo groot is. Ik wil liever wachten tot zij klein geworden zal zijn.

Doch de knechten doorwaadden de beek. Toen zij echter in het midden der beek gekomen waren, werd de stroom zoo sterk, dat zij medegeleurd werden en verdronken. Doch de jongste broeder wachtte, tot het water gezakt was. Toen vond hij het goud, dat de knechten medegevoerd hadden.

Hij doorwaadde de beek en kwam in vrede thuis. De twee wijze lessen hadden hem dus het leven gered en hem bovendien veel rijkdom gebracht. Toen nu de vrouwen van zijn broeders zagen, dat haar mannen niet mede gekomen waren, vroegen zij hem, waarom haar mannen niet thuis gekomen waren. En hij zeide tot hen:

— Uw mannen zijn nog bij den Koning gebleven om wijsheid te leeren.

En hij kocht zich velden en wijngaarden, slaven en slavinnen, bouwde zich een fraai huis en schafte zich vee aan.

Zijn vrouw vroeg hem eens:

— Lieve man, zeg mij toch, hoe kom je aan al dat geld?

Toen werd hij kwaad en zeide:

— Daar heb jij niet naar te vragen!

Doch zijn vrouw zeurde aan zijn hoofd en sprak:

— Ik zie wel, dat je mij niet meer lief hebt, daar je het mij niet vertellen wilt. Ik smeeek je, verhaal mij toch, hoe je in het bezit van dit vele geld bent gekomen.

En zij hield zeer lang aan, zooals het in den aard van vrouwen ligt. Eindelijk gaf de man toe en hij verhaalde haar, wat hem overkomen was en hoe het zijn broeders en den knechten des Konings was vergaan.

De derde wijze les van Salomo had hij dus niet ter harte genomen, hetgeen hem spoedig in nood bracht, zooals gij weldra zult vernemen.

Eens geschiedde het, dat hij met zijn vrouw twistte en haar in zijn drift een slag gaf.

Toen begon zijn vrouw luide te schreien en riep:

— Is het niet genoeg, dat je je twee broeders en de knechten des Konings hebt doodgeslagen? Wil je mij ook soms doden?

Toen de beide andere vrouwen nu vernamen, dat haar mannen dood waren en de jongste broeder hen om het leven had gebracht, gingen zij

naar Koning Salomo en klaagden hem aan. Toen de Koning kennis kreeg van de klacht, liet hij hem gevangen nemen en gelastte hij, dat men den jongen man ter dood moest brengen.

Toen verzocht de jongste broeder, dat men hem voor den Koning zou brengen, want hij wilde hem persoonlijk van de toedracht der zaak op de hoogte brengen.

Hij werd voor den Koning geleid. Toen hij nu bij den Koning kwam, viel hij voor hem neder en sprak tot hem:

— Mijn Heer, de Koning zal eeuwig leven. Ik ben een der drie broeders, die u dertien jaren gediend hebben om wijsheid te verwerven. En ik ben de jongste van hen, die den Koning het geld heeft teruggebracht en daarvoor wijze lessen heeft ontvangen. En uwe wijze lessen hebben mij behoed voor veel kwaad. Doch uw derde wijze les heb ik niet ter harte genomen en ik heb mijn vrouw mijn geheim medegedeeld. In een driftige bui heeft zij mij verraden en thans komt dit leed over mij.

Toen de Koning dit vernam, herkende hij hem en sprak:

— Sta op en vrees niet. Al hetgeen, dat gij van uw broeders en mijn knechten hebt genomen, is het uwe. De wijsheid, die gij van mij hebt ge-

RABBI ISRAËL BAAL-SJEM
STICHTER VAN HET CHASSIEDISME (1698-1760)
(BEHOORT BIJ PAG. 27)

De Vrijdagavond

kocht, heeft u beschermd tegen den dood en zal u beschermen tegen deze vrouwen. Ga daarom naar huis terug in vrede en leef gelukkig met uw vrouw.

Op deze gebeurtenis heeft Koning Salomo, — hij ruste in vrede — gezegd:

— Wijsheid is meer dan het uitgelezen goud en die zijn mond en zijn tong bewaart, bewaart zijn ziel van benauwdheden.

EENE GESCHIEDENIS VAN RABBI MOZES BEN MAIMON.

Rabbi Mozes ben Maimon is vermaard om zijn groote kennis der Thora. Sommigen noemen hem Maimonides, anderen duiden hem aan als RaMbaM, naar de aanvangletters van zijn naam. Eens had Rabbi Mozes ben Maimon een boek geschreven, dat zoo diepzinnig van gedachte was, dat vele geleerden uit dien tijd het niet vermochten te begrijpen.

Toen kwamen eenige geleerden bijeen, die nadjverig waren op de groote kennis van Rabbi Mozes en zij zeiden tot elkaar, dat Rabbi Mozes in den grond van zijn hart een ongeloovige moest zijn, want hij legde de Thora uit naar zijn eigen meening.

En zij besloten een brief te zenden naar de rabbijnen in Duitschland, waarin zij mededeelden, dat men, naar hun meening, Rabbi Mozes in den ban moest doen, want hij had niet het ware geloof en verklaarde de wetten van den Heilige, geloofd zij Hij, op zijn eigen, voor hen onbegrijpelijke, wijze.

Toen de Duitsche rabbijnen kennis kregen van den inhoud van dezen brief, zeiden zij tot elkander:

— Het is ongelooflijk, dat Rabbi Mozes is, zooals hij in dezen brief wordt voorgesteld. Wij zullen de zaak nauwkeurig onderzoeken, vóór wij het voorstel om hem in den ban te doen, aannemen.

Toen besloten zij een hunner naar Rabbi Maimon te zenden om zijn boek te bestudeeren en kennis te nemen van zijn bedoeling. Wellicht zou Rabbi Mozes hem eenige verklaringen willen geven.

En zij benoemden tot hun afgezant Rabbi Meier en toonden hem den brief der geleerden en droegen hem op, het boek van Rabbi Maimon te bestudeeren, opdat men weten zou, of de meening der geleerden juist was.

Rabbi Meier was welbedreven in de kennis der Thora. Hij nam een godsdienstig boek mede om het tijdens de reis te bestudeeren.

Dicht bij de stad, waar Rabbi Mozes woonde, was een bron. En daar de dag heet was, zette Rabbi Meier zich neder, verkwikte zich met een koelen drank, rustte een wijle en ging daarna weer verder.

Doch Rabbi Meier liet zijn boek, dat hij tijdens zijn reis bestudeerd had, bij de bron liggen.

Toen hij in de stad aankwam, vroeg hij naar het huis van Rabbi Mozes ben Maimon en men duid-

de het hem aan.

Rabbi Meier klopte aan. Een dienaar verscheen aan het venster en sprak:

— Thans kan ik niemand toelaten, want de Rabbi is aan tafel.

Toen antwoordde Rabbi Meier:

— Ik weet het, mijn vriend. En om het u te bewijzen, zeg ik u, dat hij eieren eet.

De dienaar was zeer verbaasd toen hij dit uit den mond van den vreemdeling hoorde. Hij ging naar binnen en vertelde zijn meester, hetgeen Rabbi Meier tot hem gezegd had.

Rabbi Mozes droeg hem op naar den vreemdeling te gaan en tot hem te zeggen:

— Gij hebt de waarheid gesproken. En ten teeken ervan zeg ik u, dat gij uw boek bij de bron hebt laten liggen.

Rabbi Meier zocht naar zijn boek, doch vond het niet. En hij herinnerde zich, dat hij, toen hij bij de bron zat, in het boek had gelezen. Toen dacht hij: ik bemerk, dat hij een groot wijsgeer is en meer weet dan ik.

Hij spoedde zich naar de bron en vond zijn boek daar liggen. Hij nam het op en keerde naar de stad terug.

Toen hij zich opnieuw aan het huis van Rabbi Maimon meldde, was het avond geworden. On-

middellijk liet men hem toe.

Hij begroette Rabbi Mozes, die hem uitnoodigde deel te nemen aan den maaltijd.

De dienaar bracht een gerecht op, dat er uitzag als vingers van menschenhanden. Toen wilde Rabbi Meier niet ervan eten en hij verontschuldigde zich door te zeggen, dat hij zich niet wel gevoelde.

Toen zeide Rabbi Mozes tot hem:

— Ik zal u wat te drinken geven.

En hij riep een anderen dienaar en zeide tot hem:

— Peter, ga naar den kelder en tap uit het vat, dat ge heden naar voren hebt gehaald, een kruik wijn.

Toen dacht Rabbi Meier:

— Moet Peter mij den wijn brengen? Hij is immers een niet-Jood en zal den wijn nésach voor mij maken.

En hij zeide tot Rabbi Mozes:

— Ik wil ook niets drinken. Ik gevoel mij zeer vermoeid door de reis. Ik wil thans liever naar bed gaan.

Terwijl hij zich verwijderde, hoorde Rabbi Meier nog, dat Rabbi Mozes tot zijn dienaar sprak:

— Denk eraan, morgen het kalf te dooden, opdat wij versch vleesch hebben om het onzen ge-

leerden gast voor te zetten.

Toen Rabbi Meier dit hoorde, dacht hij:

— Het schijnt toch wel waar te zijn, wat die geleerden ons hebben medegedeeld. Zijn handelwijze wijkt af van die der vrome Joden.

Toen Rabbi Meier den volgenden ochtend was opgestaan, noodigde Rabbi Mozes hem uit, in zijn studeervertrek te komen. Hij liet hem plaats nemen en sprak tot hem:

— Ik weet, Rabbi Meier, met welk doel gij tot mij gekomen zijt en ook is het mij bekend, wie u gezonden hebben. Ook weet ik, waarvan ik beschuldigd word. Doch ik zeg u, men moet nooit iemand beschuldigen zonder te weten of hetgeen hij deed, werkelijk ongeoorloofd is.

Ik begrijp, waarom gij niet bij mij hebt willen eten of drinken.

Gij hebt niet willen eten, omdat het gerecht, dat u werd aangeboden, geleet op vingers van menschenhanden. Ik zeg u, dat het een groente was. Hier is zij in rauwen toestand.

(Want Rabbi Mozes ben Maimon was een bekwaam arts, die wist welke groenten goed waren voor den mensch.)

En hij vervolgde:

— Thans zal ik u zeggen, waarom gij geen wijn hebt willen drinken. Gij hebt gehoord, dat ik

mijn knecht Peter geroepen heb en gij hebt gemeend, dat hij een niet-Jood was en den wijn nésach zou maken. Ik zeg u, dat ik juist hem heb geroepen, omdat hij een Jood is, die trouw de heilige geboden in acht neemt. Hij draagt denzelfden naam als een vrome Talmoedist. En Rabbi Mozes wees Rabbi Meier in den Talmoed aan, dat er een geleerde bestaan had, die Peter heette.

Ten derde zeg ik u, dat gij van meening waart, dat hetgeen de geleerden van mij medegedeeld hadden, waar was. En gij hebt uw meening gegrond op het feit, dat gij mij tot mijn dienaar hebt hooren zeggen, dat hij het kalf moest dooden. Ook dit zal ik u thans verklaren. Het kalf is niet geboren. Ik bedoel hiermede, wanneer men een koe op ritueele wijze slacht en de koe is drachtig, dan mag men het kalf levend uit het moederlijf halen en behoeft men het kalf niet op ritueele wijze te slachten en er een lofzegging bij uit te spreken. Want het is door de lofzegging, die bij het slachten van de moeder werd uitgesproken, kosjer geworden.

Toen vertelde hij Rabbi Meier van zijn nieuw boek en hij beklagde zich erover, dat de geleerden hem vijandig gezind waren en hem, daar zij zijn werk niet begrepen, zwart poogden te

maken in de oogen der vromen.

En Rabbi Meier bestudeerde het boek en zag, dat het een goed werk was, vol van vrome en diepzinnige gedachten. En hij vroeg Rabbi Mozes om vergiffenis, dat hij hem eerst ervan verdacht had, een afvallige te zijn.

En Rabbi Meier keerde terug naar Duitschland en verbreidde den roem van Rabbi Mozes ben Maimon, wiens boeken tot op den huidigen dag geprezen worden om hun vroomheid en diepte van gedachte.

EENE GESCHIEDENIS
VAN DEN
HEILIGEN RABBI ISRAËL BAAL-SJÈM.

De heilige Rabbi Israël Baal-Sjèm kwam op een zijner reizen in een dorp, waar een pachter, een zijner ijverigste aanhangers, woonde.

De pachter, die door het bezoek van den Rabbi zeer vereerd was, liet een feestmaal voor hem aanrichten.

Gedurende den maaltijd onderhield de Baal-Sjèm zich met zijn gastheer betreffende zijn hoeve en vroeg hem:

— Hebt gij goede paarden?

Toen de pachter dit bevestigde, vroeg de Baal-Sjèm of hij de paarden mocht bezien.

Zij gingen naar den stal en de Baal-Sjèm beschouwde de paarden aandachtig.

Een klein paard beviel hem zeer wel en bij verzocht den pachter, het hem te schenken.

De pachter antwoordde hem en zeide:

— Dit kleine paard is mij bijzonder lief, want het verricht meer werk dan drie andere paarden tezamen. Wanneer drie paarden een volgeladen wagen niet trekken kunnen, trekt dit kleine paard hem geheel alleen voort, zooals ik verschillende malen reeds heb ondervonden. Mis-

schien kunt gij uw keuze op een ander paard doen vallen.

De Baal-Sjèm gaf hem hier geen antwoord op. Hij begon over andere aangelegenheden te spreken en na een wijle vroeg de Rabbi den pachter, of hij nog veel vorderingen had uitstaan.

De pachter vertelde hem, dat hij vele schuldenaren had.

Toen wendde de Baal-Sjèm zich tot den pachter en zeide:

— Laat mij de schuldbekentenissen eens zien.

De pachter haalde de verlangde papieren en toen de Rabbi een bepaalde schuldbekentenis zag, sprak hij tot den pachter:

— Doe mij het genoeg en schenk mij deze schuldbekentenis.

De pachter antwoordde hem:

— Deze schuldbekentenis zal u weinig voordeel geven, heilige Rabbi. De onderteekeenaar is reeds lang dood en hij heeft niets nagelaten, waarmede men zijn schulden zou kunnen voldoen.

De Baal-Sjèm herhaalde zijn verzoek en de pachter schonk hem het papier.

De Baal-Sjèm nam de schuldbekentenis en scheurde haar in kleine snippers, en schold zoodoende den doode zijn schuld kwijt.

Toen sprak hij tot den pachter:

— Ga naar den stal en kijk naar het kleine paard, dat u zoo lief was.

De pachter spoedde zich naar den stal en zag, dat het bedoelde paard dood neerlag.

Hij begreep, dat deze zaak een diepere betekenis had en vroeg den Baal-Sjèm ernaar.

Toen zeide de Baal-Sjèm:

— Verneem, dat de man, die u de onbetaalde schuldbekentenis achterliet, toen hij voor het Hemelsche Gerecht verscheen, veroordeeld werd, zijn schuld door arbeid af te lossen. Men gaf hem de gedaante van een paard en op die wijze heeft hij u tot uw volle tevredenheid gediend. Toen gij mij echter de schuldbekentenis in handen gaaf en ik haar verscheurde, werd hij schuldenvrij. De ziel werd verlost en het omhulsel bleef ontzield in uw stal liggen.

**EENE GESCHIEDENIS
VAN DEN HEILIGEN RABBI DOUW-BEER,
DEN OPVOLGER EN LEERLING VAN DEN
HEILIGEN RABBI ISRAËL BAAL-SJÈM.**

Eens kwam een Jood uit Wilna bij den grooten en heiligen Rabbi Douw-Beer, dien men gewoonlijk de Maggied van Mizricz noemt.

De Jood behoorde niet tot de Chassiediem en had geen vertrouwen in de wondere kracht van den Maggied.

Daar hij echter veel vernomen had omtrent zijn kennis van de Thora, bezocht hij hem om met hem over een godsdienstig vraagstuk te spreken. Zoodra hij bij den heiligen Maggied binnentrad, sprak deze tot hem:

— Let wel, mijn zoon, dat het niet de geneesmiddelen zijn, die een zieke doen herstellen, doch de arts zelf. Want iedere arts wordt door een engel begeleid en de engel Raphaël begeleidt den kundigste.

De Jood uit Wilna begreep niet, welke bedoeling de heilige Maggied met deze woorden had en dacht:

— Waarom zou hij mij dit gezegd hebben? Ik ben immers, God dank, gezond en heb gelukkig geen arts noodig. Wat zou hij toch bedoelen?

Nadat zij over het godsdienstig vraagstuk gesproken hadden, verliet de Jood uit Wilna den heiligen Maggid. Hij dacht nog eenige dagen na over de woorden, welke de heilige Maggid bij zijn binnentreden gesproken had, doch, daar hij hun beteekenis niet kon vatten, vergat hij het voorval spoedig.

Vele maanden later, toen hij van een verre reis was teruggekomen, werd hij plotseling zeer ziek. Niemand kon de oorzaak der ziekte vaststellen en geen der artsen, die men raadpleegde, was in staat hem te genezen. Van dag tot dag werd zijn toestand erger en men meende, dat zijn einde wel spoedig komen zou.

Daar de man vele weldaden deed, waren de Joden van Wilna zeer bezorgd. Toen zij vernamen, dat de man stervende was, kwamen zoovelen naar zijn huis, dat de kamers vol waren en velen voor de deur moesten blijven.

Plotseling vernam men, dat de koning van Pruisen met zijn gevolg door Wilna zou reizen. Men besloot toen den koning te vragen, zijn lijfarts toe te staan den zieke te bezoeken. Wellicht kon deze geneesheer hem nog redden.

De oudsten der gemeente gingen naar den koning en deden hem het verzoek.

De koning gaf zijn lijfarts toestemming, den

DE SYNAGOGE VAN RABBI ISRAËL BAAL-SJÈM
(BEHOORT BIJ PAG. 35)

De Vrijdagavond

zieke te bezoeken.

Toen hij zag, dat de man stervende was, werd hij boos, dat men hem had laten roepen en zeide:

— Ben ik dan een God, die een stervende in het leven kan houden?

Hij wilde de ziekenkamer verlaten, doch daar zoovele lieden voor de deur stonden, kon hij dit niet. Hij bleef daarom nog een poos in de kamer. Hij zag nog eens naar den zieke en zag, dat de toestand iets gunstiger was. Toen hield hij het niet meer voor onmogelijk, dat een geneesmiddel zou kunnen helpen.

De arts schreef een recept en zond iemand ermede naar den apotheker. Weer keek hij naar den zieke en zag, dat de toestand weer gunstiger was geworden, zoodat het eerste recept niet meer noodig was.

Hij schreef nu een nieuw geneesmiddel voor en zond een ander ermede weg.

Nauwelijks was het tweede recept weggebracht, of de geneesheer zag, dat ook dit middel niet meer noodig was. Men riep den bode terug en de arts schreef een derde recept. En zoo ging het nog verschillende keeren.

Terwijl de arts aan het bed stond en vol verbaazing zag, dat de zieke meer en meer herstelde,

richtte deze zich op in zijn bed en zeide:

— Verlaat mij niet. Blijf nog wat bij mij, want uw aanwezigheid is het, die mij doet genezen. Want nu begrijp ik de woorden van den heiligen Maggied, die tot mij heeft gezegd, dat de kundigste arts door den engel Raphaël wordt begeleid. Ook ik kan dus zonder geneesmiddelen herstellen. In die dagen begreep ik zijn woorden niet, doch thans erken ik, dat hij waarheid heeft gesproken.

De lijfarts des konings was eveneens een Jood. Hij vroeg den zieke, hem mede te deelen, van welken Rabbi hij sprak.

Toen vertelde de zieke hem, hetgeen hem was wedervaren bij zijn bezoek aan den heiligen Maggied van Mizricz, Rabbi Douw-Beer.

Ook de arts erkende toen, dat de man, die zulke woorden had geuit, een heilige moest zijn.

Later reisde de lijfarts eveneens naar den heiligen Maggied en liet zich door hem in de kennis der Thora onderrichten.

En hij werd een groot Thorakenner, werd zelf een Rabbi en verrichtte vele wonderdaden.

Moge de Goddelijke Voorzienigheid ons steeds bijstaan in de ure des gevaars en mogen onze oogen spoedig den terugkeer naar Tsion en Jeruzalem in vrede aanschouwen. Amen.

EENE GESCHIEDENIS
VAN DEN HEILIGEN RABBI BAROECH
VAN MIEDZIBORZ, DEN KLEINZoon VAN
DEN HEILIGEN RABBI ISRAËL BAAL-SJÈM.

Eens was er een pogrom uitgebroken, waarbij vele Joden als slachtoffers vielen. Hun bezittingen werden verbeurd verklaard, hun vrouwen en dochters ontvoerd en onteerd.

In dezen nood zond men uit alle streken, waar de pogrom heerschte, boden naar den heiligen Rabbi Baroech van Miedziborz met het verzoek zijn gebeden tot God te richten, opdat dit groote onheil van Israël afgewend zou worden.

Rabbi Baroech gelastte den boden zich naar een dorp te begeven, dat eenige mijlen van Miedziborz verwijderd lag en daar een man op te zoeken, wiens naam hij hen noemde. Zij mochten niet rusten vóór zij hem gevonden zouden hebben en hem vragen zijn gebeden tot God te richten, opdat het Volk Israël gered zou worden uit het groot gevaar, dat het bedreigde.

Toen de boden Rabbi Baroech — zijn nagedachtenis zij ons ten zegen — verlieten, hadden zij de innige overtuiging, dat de man, tot wien zij gezonden werden, een heilige wonderdoener moest zijn.

Toen zij in het dorp kwamen, vroegen zij:
— Waar woont hier de wonderdadige Rabbi? En zij noemden den naam.

Doch niemand kon hen helpen en men zeide, dat in dit dorp geen Rabbi woonde, die dezen naam droeg.

De boden waren toen zeer verbaasd. Zij waren er evenwel van overtuigd, dat Rabbi Baroech zich niet kon vergissen en daarom vroegen zij, of er dan niet een man in het dorp woonde, die dezen naam droeg.

Zij vroegen den een en zij vroegen den ander tot zij eindelijk iemand vonden, die tot hen zeide:
— Ik ken iemand van dien naam. Hij is een dronkenlap. Wat kan een dronkenlap voor u doen? Voortdurend is hij beschonken en hij weet nauwelijks wat er met hem geschiedt.

Desondanks begaven de boden zich naar het huis van den dronkenlap en vertelden, dat de heilige Rabbi Baroech, de kleinzoon van den vermaarden Rabbi Israël Baal-Sjèm, hen gezonden had.

De vrouw van den dronkenlap zeide, toen zij dit vernam:

— Waarom komt gij mij in mijn leed bespotten? Ziet zelf. Mijn man is weder beschonken. Waarom zou de heilige Rabbi u tot hem zenden?

En de vrouw vertelde, dat haar man vroeger zeer rijk geweest was en door zijn drankzucht tot armoede was vervallen. Iederen dag bedronk hij zich en legde zich dan te slapen. En wanneer hij uit zijn roes ontwaakt was, bedronk hij zich opnieuw. Aldus leefde hij reeds vele maanden lang.

En de vrouw zeide tot hen:

— Wanneer gij hem spreken wilt, dient gij te wachten tot hij ontwaakt. Want slechts in dat oogenblik, vóór hij zich weder opnieuw bedrinkt, zult gij met hem kunnen spreken.

Toen waren de boden zeer verwonderd. Zij wonnen inlichtingen in omtrent zijn vroegere levenswijze, doch niet één goed woord konden zij omtrent hem vernemen. Zij konden dan ook niet begrijpen, dat het gebed van zulk een mensch in den hemel verhoord zou kunnen worden.

Daar hun vertrouwen in den Rabbi echter zeer sterk was, bleven zij wachten tot de man wakker zou zijn om hem te vragen het gebed, dat Rabbi Baroech bedoeld had, uit te spreken.

Eindelijk ontwaakte de dronkenlap uit zijn roes. Dadelijk greep hij naar zijn brandewijnflesch om zich opnieuw te bedrinken. De boden hielden echter zijn handen vast en vertelden hem, dat de heilige Rabbi Baroech hen tot hem gezonden

had, opdat hij den Hemel smeeke zou het onheil van het Volk Israël af te wenden.

Toen antwoordde de dronkenlap:

— Laat mij eerst nog wat brandewijn drinken. Doch de boden hielden zijn handen vast en zeiden:

— Gij zult niet drinken, alvorens gij het gebed hebt uitgesproken.

Toen richtte de dronkenlap zich op en zeide:

— Moge de Heer der wereld in Zijn groote genade het onheil van ons Volk afwenden! Laat mij thans met rust!

De boden onthielden het tijdstip, waarop de dronkenlap deze woorden geuit had. Zij reisden naar Miedziborz terug en zie, zij vernamen, dat op het oogenblik, dat de dronkenlap zijn gebed had uitgesproken, er hulp voor Israël gekomen was.

En weer verwonderden zij zich en zij gingen naar Rabbi Baroech en zeiden:

— Deze zaak is verwonderlijk in onze oogen. De man, tot wien gij ons gezonden hebt, is een dronkenlap en een deugniet. Wij hebben inlichtingen ingewonnen aangaande zijn tegenwoordig en zijn vroeger leven en niet één goed woord kregen wij omtrent hem te hooren.

De man kan nauwelijks een gebed uitspreken en

hij bidt nimmer. En toch hebben wij de wondere uitwerking van zijn gebed gezien: op hetzelfde oogenblik, dat hij de woorden uitsprak, werd Israël geholpen. Hoe kunt gij dit verklaren? En de heilige Rabbi Baroech — zijn aandenken zij ons ten zegen — sprak tot hen als volgt: — Ik zal u verhalen, welke kracht men verkrijgen kan door het verrichten van één goede daad. Deze man was vroeger een aanzienlijk koopman en deed groote zaken. Hij was zeer knap van uiterlijk. Een man als hij, vond men nergens in de omgeving.

Op zekeren dag kwam een voorname dame bij hem. Zij was een gravin en weduwe. Toen zij hem zag, beviel hij haar zoo wel, dat zij tot hem zeide:

— Ik wil u tot man hebben. Wat hebt gij aan uw eenvoudige vrouw? Ik ben een rijke gravin. Al mijn steden en dorpen zullen ook u toebehooren. Vele hooge beambten zullen u de grootste eer bewijzen en gij zult door uw wijsheid hen allen overtreffen.

De Jood beloofde de gravin haar tot vrouw te zullen nemen. Hij stelde echter tot eisch, dat zij eerst een groot feest zou geven, waaraan alle edelen van het rijk zouden deelnemen, opdat zij

hem als hun gelijke zouden leeren kennen.

De gravin stemde toe en zij bepaalde den dag, dat het feest zou plaats vinden. In dien tusschen-tijd konden beiden nog eens hun voornemen overdenken. De Jood besloot de gravin tot vrouw te nemen, want hem lokte de eer, die hem bewezen zou worden, zeer aan.

Op den dag, dat het feest zou plaats vinden, begaf hij zich naar het kasteel der gravin, waar vele edelen en hooge beambten bijeen waren.

Den geheelen dag en nacht werd feest gevierd. Den ochtend na het feest ging de Jood een rondgang maken op het landgoed om de werklieden na te gaan, zooals het een heer en meester betaamt.

Terwijl hij door het slotpark liep, hoorde hij uit een gewelf gezucht van menschen komen. Hij trad naderbij en vroeg den lieden, waarom zij in den kerker geworpen waren.

Zij vertelden hem, dat zij Joden waren. De gravin had hen in den kerker doen opsluiten, daar zij de pacht niet tijdig betaald hadden.

Reeds langen tijd zaten zij daar. Inmiddels werd hun land verwaarloosd en zouden zij geheel en al te gronde gaan.

De man had medelijden met de gevangenen. Hij spoedde zich naar de gravin en zeide haar, dat

INTÉRIEUR DER SYNAGOGUE VAN RABBI ISRAËL BAAL-SJEM
(BEHOORT BIJ PAG. 57)

De Vrijdagavond

hij op zijn vreugdedag geen zuchten wilde hoo-
ren. Hij verzocht daarom, dat de gravin den ge-
vangen en hun schuld zou kwijtschelden en hun
de vrijheid zou terug geven.

Toen de gravin dit vernam, zeide zij tot hem:
— Gij moogt doen, zooals het u behaagt. Want
vanaf dezen dag behoort alles ook u toe.

De man liet toen eenige wagens inspannen, zette
de schuldenaren erop en liet ze in vrede ver-
trekken. En ieder van hen schonk hij een som
gelds om opnieuw te beginnen.

Toen nu de man deze lieden uit den kerker be-
vrijd had en vele Joodsche zielen aldus van een
wissen dood had gered, begon deze goede daad
hem op het hart te branden.

En hij zeide tot zichzelf:

— Wat ga ik doen? Zal ik de zonde begaan om
een dochter van een vreemd volk tot vrouw te
nemen en daardoor mijn deel aan de toekom-
stige wereld verspelen? Neen, deze groote zonde
mag ik niet op mijn ziel laden.

En hij nam zijn wagen en verliet het slotpark,
zonder gezondigd te hebben.

Toen hij deze twee goede dingen volbracht had
— ten eerste had hij menschen uit den kerker
bevrijd en Joodsche zielen van een wissen dood
gered en ten tweede had hij berouw getoond en

was hij terug gekomen op zijn voornemen en had hij de verleiding weerstaan en niet een vrouw uit een vreemd volk tot echtgenoot genomen — werd in het Hemelsche Gerecht bepaald, dat ieder gebed, dat hij zou uitspreken, verhoord zou worden.

Toen dit besluit bekend gemaakt werd, ontstelden de hemelsche heerscharen en de Aanklager stelde het Hemelsche Gerecht op de hoogte van den slechten levenswandel van dezen man.

Toen nam het Hemelsche Gerecht een tweede besluit en men bepaalde, dat hij zich aan dronkenschap zou overgeven. In zijn roes zou hij niet weten, wat hij bidden moest en daardoor zou hij geen invloed kunnen uitoefenen op besluiten, welke door het Hemelsche Gerecht genomen zouden worden.

En Rabbi Baroech zeide ten slotte tot de aanwezigen:

— Het is inderdaad bedenkelijk, zich tot dezen man om voorspraak te wenden, opdat om zientwil een eens genomen beslissing van het Hemelsche Gerecht gewijzigd wordt. Daar het hier evenwel ging om een onheil, dat heel Israël bedreigde, moest ik u dezen keer tot den beschonkene zenden.

Uit deze geschiedenis kan men leeren, hoe groot de kracht van één goede daad is, want daardoor kan men bij den Hemel veel bereiken.

Moge de Heer der wereld in zijn goedertierenheid ons steeds behulpzaam zijn om goede daden te verrichten. Amen.

EENE GESCHIEDENIS,
WELKE VERMELD IS IN HET BOEK
„K'HAL CHASSIEDIEM”.

In Zloczow leefde de heilige Raaw Jechiël Michel, leeraar der Chassiediem.

In zijn gemeente woonde een man, wien hij openlijk verweet, dat hij te weinig godsvertrouwen had.

De Chassied was zeer bedroefd, toen hij het verwijt van den heiligen Raaw hoorde en hij wendde zich tot hem en zeide:

— Geëerbiedigde Rabbi, leer mij toch, hoe men godsvertrouwen verwerft. Misschien kan ook ik deze eigenschap verkrijgen.

En Rabbi Jechiël Michel antwoordde hem en zeide:

— Ga naar huis en bereid u voor om een lange reis te ondernemen. Wanneer gij alle maatregelen getroffen hebt, kom dan hier terug en dan zal ik u naar een plaats zenden, waar gij leeren zult, wat godsvertrouwen is.

De man ging naar huis, maakte toebereidselen voor zijn reis, nam afscheid van de zijnen en keerde naar den Raaw terug om te vernemen, waarheen hij zich begeven moest.

En de heilige Raaw — zijn aandenken zij ons

ten zegen — sprak tot hem:

— Ga naar Berditschew en neem uw intrek bij den rijksten man, die daar woont. Daar zult gij leeren, wat godsvertrouwen is. Let goed op hetgeen daar geschiedt, want de rijke is gesloten van aard.

De Chassied reisde dus naar Berditschew en nam zijn intrek bij den rijke. Deze verleende hem vriendelijk gastvrijheid en vroeg hem, wat hij wenschte.

De Chassied antwoordde hem en zeide:

— De heilige Raaw van Zloczow heeft mij hierheen gezonden met een geheime opdracht en mij bevolen u te vragen, mij te herbergen.

Toen de rijke dit hoorde, was hij zeer verheugd. Hij liet een mooie kamer voor zijn gast in gereedheid brengen en gaf zijn dienaren bevel, zorg te dragen, dat het den Chassied uit Zloczow aan niets zou ontbreken.

De Chassied bracht een week in het huis van den rijke door en zag, dat hij op grooten voet leefde, aanzienlijke sommen voor weldadige doeleinden besteedde en belangrijke handelszaken afsloot. Iederen dag werden wissels bij hem aangeboden, die hij steeds dadelijk betaalde.

De Chassied dacht bij zichzelf:

— Het lijkt mij niet moeilijk om godsvertrouwen

te hebben, wanneer men zoo rijk is!

Hoe zeer hij het leven van den rijke ook gadesloeg, een bewijs voor diens godsvertrouwen vermocht hij niet te ontdekken.

Slechts één ding viel hem op en geleeek verwonderlijk in zijn oogen: de rijke had vele dienaren, een boekhouder, een kassier en een schrijver, die hij volkomen vertrouwde en met wie hij vele belangrijke zaken besprak. Toch bewaarde hij den sleutel van één kamer zelf en liet hem nooit in bewaring van een ander, zelfs niet van zijn vrouw of kinderen.

De gast vroeg den boekhouder, wat dat toch wel voor een bijzondere kamer was, dat alleen de rijke zelf daar binnenging. En men vertelde hem, dat in die kamer de geldkist van den rijke stond. Daarom stond hij niemand toe, er binnen te gaan.

Eindelijk besloot de Chassied den rijke mede te deelen, met welk doel de Heilige Raaw hem naar Berditschew gezonden had en hij maakte de opmerking, dat hij bij zijn gastheer nog niet veel van godsvertrouwen bespeurd had.

Hierop geleidde de rijke hem in de geheime kamer en sprak tot hem en zeide:

— Neem de geheimen van deze kamer goed in u op, want hier bevindt zich de schat, waaraan

ik al mijn geld ontleen.

De Chassied keek in de kamer rond, doch zag slechts een tafel, een stoel, een bed en een klein kastje.

De rijke opende het kastje en de Chassied zag, dat er slechts een boekje in lag, waarin de rijke zijn uitgaven voor liefdadigheid schreef. Voorts lagen er eenige rekeningen in.

De Chassied dacht, dat het kastje misschien een geheim vak had, doch dit bleek niet het geval te zijn.

De rijke wendde zich toen tot hem en zeide:

— Mijn dienaren en ook mijn gezin vermeenen, dat ik hier een schat bewaar, waaraan ik al mijn geld ontleen. Gij ziet thans zelf, dat ik niets bezit. Mijn godsvertrouwen is echter zoo sterk, dat, wanneer ik een bedrag te betalen heb, ik mij in deze kamer begeef, mij op dezen stoel zet en met groote bezieling en deemoed bid:

— Schepper der wereld, heden moet ik een bedrag betalen. Ik vertrouw op U, want Gij zult mij helpen, dat ik mijn verplichtingen zal kunnen nakomen.

En aldus geschiedt het dan ook steeds: de Heilige, geprezen en geloofd zij Zijn eeuwige Naam, helpt mij.

Thans begrijpt ge wel, dat de heilige Raaw u

naar mij heeft gezonden om godsvertrouwen te verwerven. Heil den mensch, die op God vertrouwt en niet op menschenkinderen.

Terwijl zij zoo zaten te spreken, klopte een dienaar op de deur en vertelde den rijke, dat er een bode gekomen was met een wissel van duizend dukaten.

De rijke zeide hem, dat hij den bode tegen den avond moest laten terugkomen. Daarna wendde hij zich weer tot zijn gast en zeide:

— Gij hoort, dat ik nog heden een schuld van duizend dukaten moet betalen en ik bezit geen penning. Ik vertrouw echter, dat de Schepper mij helpen zal, zooals Hij tot nu toe mij geholpen heeft. Wij zullen thans deze kamer verlaten en spoedig zult gij zien, dat de Heilige, geloofd zij Hij, wonderdaden verricht voor hen, die op Hem vertrouwen.

En zij begaven zich naar de woonkamer. De rijke ging aan tafel zitten en zag eenige rekeningen na. De gast zat tegenover hem en keek naar hem. Weldra trad weer een dienaar de kamer binnen en zeide, dat er een scheepskapitein gekomen was, die den rijke wilde spreken.

De rijke gaf bevel, hem binnen te laten.

De scheepskapitein trad binnen en groette den rijke en vertelde hem, dat hij gekomen was om

hem honderdduizend dukaten in bewaring te geven. Hij moest ten oorlog trekken en wilde het geld niet medenemen. Hij had vrouw noch kind en daar hij vernomen had, dat de rijke een eerlijk en betrouwbaar mensch was, wilde hij hem het geld in bewaring geven. Als bewaarloon schonk hij hem duizend dukaten en hij gaf hem opdracht om, indien hij, hetgeen God verhoeden mocht, sneuvelen zou in den strijd, het overige geld voor liefdadige doeleinden te bestemmen, opdat dit zijn ziel in het hiernamaals ten goede zou komen.

De rijke nam het geld in ontvangst, gaf den kapitein een kwitantie voor negen-en-negentig duizend dukaten, geleidde hem naar buiten en wenschte hem toe, dat de Heilige, geloofd zij Hij, hem ongedeerd uit den strijd zou laten komen.

De gast had vol verbazing dit alles aangezien. Toen de rijke weer binnen kwam, sprak hij tot den Chassied:

— Gij hebt thans gezien, hoe de Almachtige helpt hem, die een onbeperkt vertrouwen in Hem stelt. Thans is de tijd gekomen, dat gij terugkeert naar uw stad. Huur een wagen en moge de Heilige, geprezen zij Zijn Naam, u in goede gezondheid naar huis laten keeren en u

het godsvertrouwen verleenen, waarnaar gij zoozeer verlangt.

De gast zeide, dat hij geen reisgeld had.

Toen lachte de rijke en zeide:

— Blijkbaar hebt gij nog niet voldoende bij mij geleerd.

En hij schonk hem tweehonderd dukaten, nam afscheid en wenschte hem nogmaals, dat hij zijn reis niet vergeefs gemaakt zou hebben.

De Chassied verliet Berditschew, stomverbaasd, dat men zulke groote zaken kon doen, zonder een penning te bezitten. Terwijl hij onderweg was, hoorde hij plotseling een luid geschrei. Hij sprong uit zijn wagen, liep er heen en zag, dat men twee vrouwen, met ketenen geboeid, wegleidde; haar kinderen liepen er schreiend achter. De Chassied vroeg, wat de vrouwen misdreven hadden, dat men ze zoo zwaar geboeid wegleidde en hij vernam, dat zij ter dood gebracht zouden worden, omdat de landsheer in twee jaren zijn pacht niet had ontvangen. Haar mannen waren gevlucht en daarom zouden zij, zooals in die jaren gebruikelijk was, omgebracht worden. De Chassied had medelijden met de vrouwen en sprak tot haar:

— Houdt op met weenen. Met Gods hulp zal ik uw schuld voldoen.

En hij wendde zich tot de gerechtsdienaars en zeide:

— Brengt mij naar den landsheer. Ik zal de schuld dezer vrouwen voldoen.

Men bracht hem naar den landsheer en hij vroeg hoe groot de schuld der vrouwen was. Men antwoordde hem, dat zij tweehonderd en vijftien dukaten te betalen hadden.

Daar de Chassied slechts tweehonderd dukaten bezat, trachtte hij den schuldeischer te overreden, met dit bedrag genoeg te nemen. Deze wilde er echter niet van hooren. Hierop overhandigde de Chassied den landsheer de tweehonderd dukaten en als pand voor de vijftien dukaten gaf hij hem zijn tallith, zijn tefilien en zijn gebedenboek.

De vrouwen werden vrijgelaten en zij prezen den Algoede, die den Chassied op haar weg had gezonden om haar te redden.

De Chassied reisde verder. Hij overpeinsde de woorden, die de rijke tot hem gesproken had en vertrouwde op God. Tegen den avond kwam hij in Chmelnik aan. Hij nam zijn intrek in een herberg met het voornemen, daar te overnachten. Vóór hij zich te slapen legde, kwam in de herberg een koopman, die de kamer met hem deelen moest. Zooals het op reis gaat, geraakte het

tweetal met elkaar in gesprek en de koopman vroeg den Chassied, uit welke plaats hij was. En de Chassied deelde hem mede, dat hij in Zloczow woonde, doch geboortig was uit een kleine plaats in de nabijheid van Totsch.

Hierop vroeg de koopman hem:

— Hoe heet gij dan en hoe heette uw vader? Want ik kom uit dezelfde plaats en ben vijf en twintig jaar geleden vandaar vertrokken.

De Chassied gaf antwoord en de koopman sprak tot hem:

— Ik heb uw vader zeer goed gekend. Hoe gaat het uw broeder en hoe gaat het u?

En toen de Chassied al deze vragen beantwoord had, zeide hij nog als volgt:

— Ik wil u een verzoek doen. Ik heb een arme bloedverwant wonen in de stad, die gij op uw reis moet passeeren. Kort geleden is een familielid van ons gestorven en heeft een groote erfenis nagelaten. Ik zou u willen verzoeken, hem het deel van de erfenis, dat hem toekomt, te overhandigen. Ik ken uw familie en weet, dat gij vreemd geld niet zult aanroeren.

De Chassied verklaarde zich bereid de opdracht uit te voeren en de koopman gaf hem een groot bedrag en een brief voor zijn familielid. Voor zijn moeite beloonde hij hem met een aanzienlijk

bedrag.

Toen de dag aanbrak, ging de koopman weg. Ook de Chassied reisde verder en bereikte de stad, waar hij het geld moest brengen. Hij zocht dengene, bij wien hij zijn moest, doch kon hem niet vinden. De lieden, tot wie hij zich wendde, deelden hem mede, dat de gezochte nimmer in die stad gewoond had. Twee dagen bleef hij daar, vroeg overal na, doch zonder gevolg.

Dit verdroot hem zeer. Ten slotte reisde hij naar huis en hij ging naar den heiligen Raaw Jechiël Michel, wien hij het geval vertelde. Hij zeide, dat hij niet wist, wat hij thans met het geld doen moest, en vroeg hem om raad.

De heilige Raaw omarmde hem en zeide:

— Het geld behoort u toe. De koopman, die het u heeft gegeven, was geen mensch, doch een engel, dien de Heilige, geloofd zij Hij, op uw weg heeft gezonden, daar gij het leven van menschenkinderen gered hebt en getoond hebt een sterk godsvertrouwen te bezitten. Ga, verricht goede daden met dit geld, zooveel gij kunt. En wanneer gij steeds op God blijft vertrouwen, zal de Heilige, geprezen zij Hij en zijn Heilige Naam, u nimmer verlaten.

Uit deze geschiedenis kan men leeren, hoe goed

het is om te vertrouwen op den Heilige, geloofd zij Hij.

Moge de goede daden dezer vromen ons ten zegen strekken en de Heilige, geloofd zij Hij, ons Zijn goedertierenheid betoonen, tot in lengte van dagen. Amen.

EENE GESCHIEDENIS, WELKE VERHAALD
WERD DOOR DEN HEILIGEN RAAW, DEN
GROOTEN VORST, DEN RECHTVAARDI-
GEN EN EERBIEDWAARDIGEN RABBI
ABRAHAM JAĀKOB VAN SADAGORĀ,
MOGE HET LICHT ZIJNER GOEDE DADEN
DE DUISTERNIS DER BALLINGSCHAP
MILDDADIG BESCHIJNEN EN DE VER-
DIENSTE ZIJNER VROME RECHTVAAR-
DIGHEID ONS EEUWIG TEN ZEGEN ZIJN.
AMEN.

Vele, vele jaren geleden, toen Polen nog door
eigen koningen geregeerd werd, had iedere
landsheer op zijn landgoed een onbeperkte
macht. Hij kon doen, wat hem behaagde, hetzij
goed, hetzij kwaad. Hij was bevoegd te straffen
en was bevoegd genade te schenken.

In dien tijd woonde in een dorp een Joodsche
pachter, die zijn landsheer de pacht niet op tijd
kon betalen.

De landsheer had eenige jaren geduld, doch de
te betalen pachtsom werd natuurlijk steeds
grooter.

Zij groeide ten slotte aan tot vierhonderd roe-
bels.

Daar de Jood deze som niet kon voldoen en het

geduld van zijn schuldeischer uitgeput raakte, liet de landsheer hem en zijn vrouw en zijn kinderen in den kerker werpen.

Vele dagen zaten zij gevangen en kregen niets dan water en oud, zwart brood.

Na eenigen tijd zei de landsheer tot zijn rentmeester:

— Het heeft weinig nut, nog langer het gezin van den pachter in den kerker te laten smachten. Ik heb daarom besloten den pachter, zijn vrouw en zijn kinderen in ketenen te slaan en hen naar de stad te doen brengen. In de stad moet op de markt de trom geroerd worden en wanneer zich voldoende burgers daar verzameld hebben, moet er uitgeroepen worden:

— Indien geen Jood zich aanmeldt, die de gevangenen voor de som van driehonderd roebels vrij koopt, zullen zij ter dood gebracht worden. De rentmeester deed zooals hem bevolen was. Hij voerde de geketende Joden naar de groote stad, liet den trom roeren en toen zich voldoende burgers op het marktplaatsje verzameld hadden, maakte hij het besluit van den landsheer bekend.

De gevangenen weenden en smeekten den Joden der stad medelijden te hebben en hen vrij te koopen, opdat de landsheer niet zijn onbarm-

hartig plan ten uitvoer zou behoeven te brengen. De lieden, die daar bijeen gekomen waren en het hoorden, hadden innig medelijden met de gevangenen, doch geen van hen, zelfs niet van de rijken, meldde zich aan om te verklaren, dat hij bereid was de gevangenen vrij te koopen. Men volstond met zuchten en ging zijns weegs.

Hoezeer de gevangenen weenden en smeekten, niemand wilde hen helpen.

In die stad leefde een arme, eenvoudige jongeling. Hij was de knecht van een rijken Jood en had van zijn loon honderd en vijftig roebels bespaard.

Toen hij vernam, dat de gevangenen, indien de geëischte som dienzelfden dag niet bijeen kwam, omgebracht zouden worden, bloeide het medelijden op in zijn hart en hij besloot al zijn spaarpenningen te offeren om zijn medemenschen van een wissen dood te redden.

Hij bezat evenwel slechts de helft der benooidigde som en daarom wendde hij zich tot een arm meisje, dat hij kende en waarvan hij wist, dat zij als dienstmeisje eveneens honderd en vijftig roebels bijeen gespaard had.

Hij ging dus naar haar en zeide:

— Ik heb besloten al mijn spaarpenningen te offeren om het gebod: gevangenen te bevrijden

en hen van een wissen dood te redden, te volbrengen. Ik raad je aan, eveneens je spaarpenningen voor dit Gode welgevallig werk te besteden. Wij zijn immers eenvoudige lieden en hebben niet vaak gelegenheid een Mitswàh te volbrengen.

Nu de Heilige, geloofd zij Hij, ons de gelegenheid biedt, deze zeldzame Mitswàh te verrichten, mogen wij haar niet voorbij laten gaan.

Het goede, eenvoudige meisje luisterde naar hem en gaf hem haar honderd en vijftig roebels. Snel ging de jongeling naar den rentmeester, gaf hem het losgeld en bevrijdde de gevangenen, die hem omhelsden en God dankten voor hun redding.

De jongeling sprak nu tot het meisje:

— Ook onze plicht is het den Algoede te danken, dat Hij ons dezen dag heeft doen beleven en ons in staat heeft gesteld deze Mitswàh te volbrengen. Daar jij op mijn aanraden al je geld hebt weggeschonken, acht ik het mijn plicht van nu af aan voor je te zorgen. In een stad, hier niet ver vandaan, woont een mijner bloedverwanten. Wij zullen gezamenlijk naar hem toe gaan en hem verzoeken ons een dienstbetrekking te bezorgen.

Het meisje stemde toe. Haar weinige bezittingen

pakte zij tot een bundel bijeen en zij gingen op weg naar de stad, waar de bloedverwant van den jongeling woonde.

Zij gingen te voet en kwamen tegen den avond bij een herberg, waar zij besloten onderdak te vragen om er te overnachten.

Groote vreugde en blijdschap heerschten er in den Hemel om de zeldzame Mitswàh, die deze eenvoudige en arme zielen zoo spontaan volbracht hadden en in alle hemelstreken weerklonk gejubel en heiligde men God's naam.

En de Heilige, geloofd zij Hij, wien het offer der arme jongelieden welgevallig was, beval den heiligen Rabbi Israël Baal-Sjèm zich onmiddellijk naar de herberg te begeven, waar de jongeling en het meisje zouden gaan overnachten. Hij moest bruiloftskleeren voor hen medenemen en hen trouwen volgens de Wet van Mozes en Israël.

De Baal-Sjèm deed gelijk hem bevolen was. Hij nam kleederen voor den bruidegom en voor de bruid, ging op weg en kwam nog dienzelfden avond in de herberg aan.

De herbergier trad hem met eerbied tegemoet en zeide tot hem:

— Rabbi, wees dezen nacht mijn gast.

De Baal-Sjèm trad binnen en de herbergier maakte een kamer voor hem in orde.

Toen de Baal-Sjèm zijn kamer betrokken had, riep hij den herbergier binnen en gelastte hem terstond een bruiloftsmaal gereed te maken, want dienzelfden avond nog zou hij in de herberg een jong paar in den echt verbinden.

De herbergier ging onmiddellijk aan den arbeid en maakte een maaltijd gereed voor een bruidspaar en bruiloftsgasten. Zoozeer was hij verheugd, dat de Baal-Sjèm zijn intrek bij hèm had genomen, dat hij zelfs niet vroeg, waar het bruidspaar en de gasten waren.

Inmiddels waren de jongeling en het meisje bij de herberg aangekomen. Daar zij zagen, dat de herbergier het druk had met de voorbereidingen voor het feestmaal, boden zij hem hun diensten aan. Zij wilden daarmede een stuk brood en een nachtverblijf verdienen.

De jongeling hielp den herbergier en het meisje ging in de keuken en was behulpzaam bij het koken, bakken en braden.

Na eenige uren trad de herbergier de kamer van den Baal-Sjèm binnen en kondigde hem aan, dat het bruiloftsmaal gereed was.

De Baal-Sjèm vroeg hem of hij vreemde gasten

in de herberg had. De herbergier vertelde hem, dat niemand aangekomen was, behalve een jonge knecht en een jong dienstmeisje. En de Baal-Sjèm gelastte hem, beiden bij hem te brengen.

Toen de jongelieden bij den heiligen Rabbi Israël binnen waren gekomen, gaf hij ze de brui-loftskleeren, tooide hen ermede en liet hen plaats nemen. En hij vertelde, dat binnen korten tijd hun huwelijk voltrokken zou worden.

Toen de bruid en de bruidegom twee uren gewacht hadden, hield een tweetal koetsen voor de herberg stil. Zeven mannen, eerbiedwaardig van voorkomen, stegen uit. Met den Baal-Sjèm, den bruidegom en den herbergier waren dus juist tien mannen aanwezig: het minjàn, dat bij een huwelijks-inzegening tegenwoordig behoort te zijn. De herbergier was zeer verwonderd. De zeven gasten waren onze heilige vaders: Abraham, Isaac, Jaäkob, Mozes, Aäron, David en de Profeet Eliahoe.

De Baal-Sjèm zong bij de inzegening van het huwelijk de zeven lofzeggingen en het geluid van zijn stem was wonderbaarlijk: als het kweelen van vogelen en het trillen van snaren. Daarna begaf men zich aan tafel. Men at en dronk en was verheugd.

Toen de maaltijd geëindigd was, zeiden de gasten, volgens oud gebruik, welke geschenken zij het jonge paar hadden toegedacht.

Eén der gasten riep luiderstemme:

— Ik schenk het jonge paar den ossenstal van den landsheer! Dit is mijn geschenk voor het jonge paar!

Een ander riep luiderstemme:

— Ik schenk het jonge paar het sieradenkistje der moeder van den landsheer, met alle paarden en edelsteen, die zich daarin bevinden! Dit is mijn geschenk voor het jonge paar!

Toen stond de Baal-Sjèm van zijn zetel op en riep luiderstemme:

— Ik schenk het jonge paar deze herberg als eeuwig, onvervreemdbaar bezit! Dit is mijn geschenk voor het jonge paar!

Vervolgens sprak men het dankgebed uit, weer zong de Baal-Sjèm de huwelijks-lofzeggingen en daarna namen de gasten afscheid en reden weg. Slechts het jonge paar en de Baal-Sjèm bleven in de herberg achter.

De jonggehuwden dachten, dat de gasten den spot met hen gedreven hadden, toen zij hun de geschenken hadden toegezegd. Zij waren immers arm en bezaten niets dan hun handen, waarmee zij in hun levensonderhoud moesten voor-

zien.

Doch de zorg voor Zijn kinderen en de wonderdaden van den Heilige, geloofd zij Zijn eeuwige Naam, zijn groot en ondoorgrondelijk.

Eenige dagen vóór deze gebeurtenis plaats vond, was de eenige zoon van den landsheer, wien deze streek toebehoorde, plotseling op geheimzinnige wijze verdwenen. De vader, die den knaap van slechts tien jaren innig lief had, was waanzinnig van smart. De geheele omgeving liet hij nauwkeurig afzoeken, doch het kind werd niet gevonden.

Toen de jonge echtgenoot op den ochtend na het huwelijk opstond, sprak hij tot den herbergier:

— Ik heb een verzoek tot u. Leen mij een wagen. Ik wil naar de naburige stad rijden. Daar woont een bloedverwant van mij. Hem zal ik vragen mij een dienstbetrekking te bezorgen, opdat ik in het levensonderhoud van mij en mijn jonge vrouw kan voorzien. Ik zal zoo spoedig mogelijk terugkeeren, waarna gij weder de beschikking over den wagen hebt.

Daar de herbergier gezien had, dat de heilige Baal-Sjèm den jongen man met eerbied en welwillendheid behandeld had, stond hij hem gaarne toe, van zijn wagen gebruik te maken. En de

jonge man reed weg.

Zijn weg leidde over een brug. Terwijl hij over de brug reed, hoorde hij plotseling een zwak steunen en klagten.

Hij sprong van den wagen, boog zich over de brugleuning en zag een kinderhoofdje in het moeras. Met levensgevaar trok hij het knaapje uit de modder. Het kind was bewusteloos, doch leefde nog. Met veel zorg bracht hij het knaapje tot het bewustzijn terug, reinigde het en gaf het zijn eigen droge kleederen aan.

Toen de knaap verzorgd was, vroeg hij hem, wie hij was en het kind vertelde hem, dat hij de eenige zoon van den landsheer was en verzocht, hem naar het huis van zijn vader te brengen, die zeker hevig ongerust zou zijn.

De jongeman voldeed aan het verzoek en reed met den knaap, die hem den weg wees, naar het huis van den landsheer.

Toen zij daar aankwamen, verkeerde de rouw in groote vreugde. De knaap vertelde zijn weder-varen en riep dankbaar:

— Ziet, vader en moeder, indien deze Jood mij niet gered had, zou ik jammerlijk omgekomen zijn!

Diep ontroerd dankten de ouders van het kind den jongen man. De landsheer schonk hem de

herberg als eeuwig, onvervreemdbaar eigendom. De vrouw van den landsheer schonk hem den ossenstal met ossen en de grootmoeder van het knaapje, de moeder van den landsheer, schonk hem haar sieradenkistje met alle paarlen en edelsteen, die zich daarin bevonden.

Aldus gingen de beloften der wonderbare bruiloftsgasten in vervulling.

En het echtpaar leefde tot aan zijn einde in vreugde en geluk.

EENE GESCHIEDENIS
VAN RABBI CHANINA, DEN SCHOONZoon
VAN RABBI JOEDA CHASSID UIT
REGENSBURG.

I.

Rabbi Joeda Chassid wilde zijn dochter een man geven, want hij wenschte niet, dat haar toekomst vol zorgen zou zijn. Hij sprak dus tot zijn dochter en zeide:

— Ik wil je een man geven, die voor je zorgen kan.

Toen antwoordde zijn dochter:

— Indien gij mij een man wilt geven, geef mij dan een wetskenner. Want er staat geschreven: Hij, die zijn dochter aan een onbedrevene-in-de-wet uithuwelijkt, is als iemand, die zijn dochter voor de leeuwen werpt.

De dochter wilde dus een geleerde tot man hebben.

Doch de vader wilde niet naar haar hooren. En zij praatte zooveel en zoolang met haar vader, dat hij toornig werd en zwoer, dat zij een man moest nemen.

Toen nu de vader gezworen had, dat zij een man moest nemen, sprak de dochter tot hem en zeide:

— Mijn lieve vader, daar gij gezworen hebt, zal ik Uw eed niet breken. Maar als ge mij toch een man wilt geven, laat het dan een wetskenner zijn.

En haar vader antwoordde haar en zeide:

— Ik zal gaan naar den anderen Chassid, die hier woont en hem om raad vragen.

(In die dagen was het namelijk onbetamelijk, dat een meisje invloed uitoefende op de keuze van haar echtgenoot.)

Toen ging Rabbi Joeda Chassid naar den anderen Chassid en hoorde hoe hij de Halacha verklaarde.

Toen de leerroefening ten einde was, gingen de leerlingen naar hun cheder terug. Rabbi Joeda Chassid zeide tot den anderen Chassid:

— Lieve vriend, hebt gij misschien onder de leerlingen uwer jesjiba een, die goed leert?

En de andere Chassid antwoordde hem:

— Ja, ik heb twee leerlingen, die beide zeer goed leeren. De een heet Rabbi Jochanan en de andere heet Rabbi Chanina.

Rabbi Joeda Chassid ging weer naar huis en vertelde zijn dochter, dat de Rabbi twee flinke leerlingen in zijn jesjiba had, die beide goed leerden: de een heette Rabbi Jochanan en de andere Rabbi Chanina. Maar Rabbi Chanina was

eerbiedwaardiger dan ieder ander.

En zijn dochter vroeg:

— Mijn lieve vader, is hij goed of slecht?

Toen antwoordde haar vader haar:

— Dat kan geen mensch voor zijn dood zeggen.

Hierop zeide zij:

— Dan zal ik Rabbi Chanina tot man nemen.

Den volgenden dag ging Rabbi Joeda Chassid weer naar de jesjiba van den anderen Chassid en wachtte tot de leerlingen naar huis gingen. Rabbi Chanina verzocht hij nog even te blijven, want hij wilde iets met hem bespreken.

En Rabbi Joeda Chassid zeide tot hem, dat het tijd was, dat hij een vrouw nam. Maar Rabbi Chanina antwoordde, dat hij nog geen vrouw wilde nemen, daar hij nog niet genoeg geleerd had.

Toen sprak Rabbi Joeda Chassid tot hem en zeide:

— Ge moet mijn dochter tot vrouw nemen.

En Rabbi Chanina antwoordde hem:

— Neen, lieve Rabbi Joeda, want ik ben niet waardig Uw schoonzoon te worden.

Maar Rabbi Joeda Chassid zeide hem nadrukkelijk, dat hij hem tot schoonzoon verkozen had.

Hierop zeide Rabbi Chanina:

— Als het dan zoo moet zijn, dan zal ik haar

een geschenk geven en mij met haar verloven. Maar onder de goeppah wil ik eerst met haar gaan, als ik meer geleerd heb. Dan zal ik, zoo God wil, terug komen en zullen wij de bruiloft vieren.

En Rabbi Joeda Chassid vertelde het zijn dochter en zij was er mee tevreden.

Toen werd in een goed uur de verloving gevierd, de verlovingsbrief werd geschreven en de tijd voor de bruiloft vastgesteld.

En de goede Rabbi Chanina ging weg om te leeren.

En de Heilige, geloofd zij Hij, hielp hem, zoodat hij bij een Rabbi kwam, die de geheele Thora kende.

Rabbi Chanina woonde nu wel honderd mijlen van Regensburg af. En men hoorde niets meer van hem.

En Rabbi Joeda en de andere Chassid zagen in een droom, dat Rabbi Chanina niet tijdig voor de bruiloft terug zou komen. Toen weenden zij dag en nacht. Ten slotte vertelde Rabbi Joeda het zijn dochter. Toen zij dit vernam, begon zij jammerlijk te weenen. Want wilde zij eerst geen man nemen, thans viel haar het wachten te lang.

DANSENDE CHASSIEDIEM
(BEHOORT BIJ PAG. 69)

De Vrijdagavond.

(Ets van J. W. Kirschenbaum).

Toen sprak haar vader tot haar en zeide:
— Mijn lieve dochter, je moet niet weenen.
Komt hij niet op den dag, dien wij voor de brui-
loft vastgesteld hebben, dan zal ik je dadelijk
aan een ander geven.

Eindelijk kwam de vastgestelde tijd, maar de
bruidegom kwam niet.

Toen koos haar vader een anderen echtgenoot
voor haar, die een verlovingsbrief teekende.
Doch deze was niet waardig met haar onder de
goeppah te gaan. En de dochter van Rabbi Joeda
weende dag en nacht. En bad vurig tot God, dat
Hij Rabbi Chanina aan zijn trouwbelofte zou
herinneren.

II.

En Rabbi Chanina was wel tien jaren bij zijn
Rabbi geweest en hij had zooveel geleerd, dat
hij zijn Rabbi in wijsheid evenaardde.

Eens verschilden zij van meening over de be-
teekenis van een woord. Toen vond Rabbi Cha-
nina een uitlegging van Rabbi Joeda Chassid.
En hij herinnerde zich, dat hij met diens doch-
ter verloofd was en dat de verlovings tijd den
volgenden Zondag ten einde zou loopen.

Toen ging Rabbi Chanina naar zijn Rabbi, die

een profeet genoemd werd, en hij vertelde hem de zaak.

En de Rabbi antwoordde hem en zeide:

— Komt ge niet op tijd thuis, dan zal je bruid met een ander onder de goeppah gaan. Dan zullen hun kinderen, hetgeen God verhoede, bastaards zijn en dit zou dan jou als zonde aangekend worden.

Rabbi Chanina weende toen hij dit hoorde en hij vroeg zijn Rabbi om raad.

En de Rabbi sprak tot hem en zeide:

— Ik zal je zeggen, wat je doen moet. Ik zal je de beste leerlingen, die ik heb, medegeven. Vertrek met hen, morgen vroeg, als de dag aanbreekt. Misschien helpt je de Heilige, geloofd zij Hij, dat je nog op tijd thuis komt.

Rabbi Chanina nam dus vijftig leerlingen. Hij liet zich door zijn Rabbi zegenen, nam afscheid en vertrok in vrede met zijn leerlingen.

Dit was op een Vrijdagochtend, in de vroegte. En zij gingen een langen weg totdat zij aan een grooten berg kwamen. Zij rustten daar wat uit. Toen zij op den berg waren gekomen, waren zij zoo vermoeid, dat zij zich neder legden en insliepen. En terwijl zij sliepen, was Rabbi Chanina beneden aan den berg ook ingeslapen en zij sliepen tot laat in den namiddag.

Toen ontwaakte een der leerlingen en wekte de anderen.

En zij riepen Rabbi Chanina. Doch er kwam geen antwoord.

En geen hunner wist, waar Rabbi Chanina gebleven was.

Toen zeiden zij tot elkander:

— Wij zullen alleen verder gaan. Misschien helpt ons de Heilige, geloofd zij Hij, zoodat wij nog bijtijds in Regensburg aankomen om de bruiloft te doen uitstellen.

Zij gingen dus alleen voort en toen zij een uur onderweg waren, ontwaakte ook Rabbi Chanina. En hij klom den berg op en riep zijn leerlingen. Doch zij waren er niet meer, want zij waren reeds verder gegaan.

En Rabbi Chanina zette zich neder en bad weenend tot den Heilige, geloofd zij Hij, om hulp. En hij dacht, wellicht zal de Heilige, geloofd zij Hij, mijn gebed verhooren, zoodat ik nog op tijd in Regensburg kom.

Hij dacht bij zichzelf, daar het reeds laat geworden was: het is beter, dat ik mijn intrek in een herberg neem, dan dat ik, God beware, den sabbath ontwijjd door verder te reizen.

Toen kwam hij aan een groot bosch. En hij dacht: in dit bosch zijn zeker veel roovers, die

mij dooden zullen.

Doch het is beter, dat ik om het leven gebracht word, dan dat ik, God beware, den sabbath ontwijd door verder te reizen.

En hij trok voort.

Toen hij nu uit het bosch kwam, was het reeds zoo laat, dat het spoedig sabbath zou zijn. Toen dacht Rabbi Chanina: het zal spoedig sabbath zijn. Daarom zal ik mij onder een boom nederzetten en daar het gebod van sabbathrust in acht nemen.

Plotseling zag hij een mooi huis voor zich. En hij dacht: in dit huis wonen misschien roovers. Het is echter beter om te komen, dan den sabbath te ontheiligen. En hij besloot onderdak te vragen in het huis om er den sabbath door te brengen.

Hij ging er dus heen, deed de deur open en keek in het huis rond. En hij zag vier kamers. Aan iedere zijde een kamer. En hij deed de kamer open, die op het oosten lag en keek naar binnen. Er stond een prachtig bed. En in die kamer waren nog drie kamers, de een al mooier dan de andere.

Toen ging Rabbi Chanina een andere kamer binnen. Daar stonden ook prachtige bedden. Het beddegoed was van zijde en de legersteden van

puur goud. En in de laatste kamer zat een oude man op een mooien stoel en hij had een Sefer Thora voor zich liggen en tegenover hem stond nog een stoel.

Rabbi Chanina ging op dien stoel zitten en sprak: het is beter, dat ik hier blijf en Thora hoor leeren, dan dat ik, God beware, den sabbath ontheilig door verder te reizen.

De oude man had een langen baard, die bijna tot den grond reikte.

Toen de sabbath aan zou breken, kwam een dienaar bij den grijsaard en vroeg hem of het reeds tijd was om naar sjoel te gaan en het sabbathlicht te ontsteken.

En de oude man antwoordde hem: het is tijd.

De dienaar bracht den grijsaard water en wiesch hem ter eere van den sabbath en hij bracht ook Rabbi Chanina water.

En Rabbi Chanina dacht: dit water is kostelijk, het riekt naar specerijen. En ook hij wiesch zich. Na een poosje kwam de dienaar terug en noodigde hen in sjoel.

En bij hen voegden zich zeven andere mannen en met den dienaar, den grijsaard en Rabbi Chanina was er juist minjàn.

Toen stond de oude man op om te gaan bidden. En de dienaar begeleidde hen naar sjoel.

In de sjoel waren veel edelsteen en voorwerpen van goeden smaak. De dienaar plaatste Rabbi Chanina naast den grijsaard. En de grijsaard ging voor in het gebed. Rabbi Chanina had nog nimmer zulk een fraaie stem gehoord. Het klonk als orgelspel en fluit. En men bad het avondgebed op de melodie, die ook wij kennen. Toen het gebed uit was, keek Rabbi Chanina om zich heen om te zien of er ook een orgel, of fluiten, of koorzangers in de sjoel waren. Maar hij zag alleen den grijsaard. De anderen zwegen stil. Toen hoorde Rabbi Chanina een stem, die zeide: — God, mijn God, Gij weet, dat ik gaarne Uw wil volbreng, doch de verleiding is sterk. Mijn God, erbarm U mijner, dat ik vreeze U alleen. Daarna hoorde Rabbi Chanina wederom een stem, die tot hem sprak:

— Weet, dat gij geen zorg zult hebben. Zondag zult gij tijdig in Regensburg zijn, in groote vreugde.

Daar men klaar was met het gebed, zette de grijsaard zich weder op zijn stoel en de dienaar dekte de tafel. Ook Rabbi Chanina ging weer op zijn plaats zitten. En zij leerden weer Thora.

De dienaar dekte de tafel met fraai vaatwerk van zilver en goud. En hij bracht wijn, die geurde naar kruiden uit Gan Eden.

Toen nu de tafel gedekt was, sprak de dienaar tot den grijsaard: Ge kunt uwe handen waschen.

En de oude man en Rabbi Chanina wieschen hunne handen en zij zetten zich aan tafel.

Toen bracht de dienaar velerlei goede spijzen op, waarvan men nooit gehoord en die men nimmer gezien heeft. En bij ieder gerecht kostelijken wijn.

Toen Rabbi Chanina gegeten en gedronken had, dacht hij aan zijn bruid en zweeg stil. En hij nam alles, wat men hem deed, aan, want, zoo dacht hij, het was hier beter, dan dat hij op het veld gebleven was of door verder reizen, God beware, den sabbath ontwijd zou hebben.

Na eenigen tijd bracht de dienaar Rabbi Chanina naar een slaapkamer. Daar fonkelde een karbonkelsteen, zoodat de kamer hel verlicht was. En Rabbi Chanina legde zich te rusten op een gouden bed. De kussens waren met paarlen bestikt en de lakens waren van zijde.

Toen het dag werd, stond Rabbi Chanina op en luisterde weer naar de Thora-verklaringen van den grijsaard, totdat de dienaar ze in sjoel noodigde.

En de oude man ging wederom voor in het gebed en het was alsof er twee en twintig stemmen

klonken. En het geluid der stemmen steeg ten hemel.

De Thorarol werd uitgedragen en de afdeeling der week werd voorgelezen en als Kohen werd opgeroepen Aäron, de hoogepriester en Mojsje Rabbeinoe als Leviet. En daarna riep men anderen op. Ten slotte werd ook Rabbi Chanina opgeroepen.

Toen men met de gebeden klaar was, spraken Aäron en de grijsaard met elkaar over de Thora. Rabbi Chanina zweeg stil en luisterde aandachtig. Na een poos kwam de dienaar zeggen, dat de maaltijd gereed was en men zette zich aan tafel. Toen men gegeten had, ging men weer naar sjoel voor het middaggebed en daarna gebruikte men den derden maaltijd.

En men sprak over de Thora tot het tijd was om het avondgebed uit te spreken. En weer stond de oude man op en ging voor in het gebed. En toen hij hiermede klaar was, zei hij „Sjalòm alechè” tot Rabbi Chanina en Rabbi Chanina beantwoordde zijn groet.

Men maakte habdalah en daarna verdwenen allen, behalve de dienaar. Toen nu ook de dienaar wilde vertrekken, liep Rabbi Chanina hem na, hield hem vast bij zijn mantel en sprak tot hem:

JESJIBA
(BEHOORT BIJ PAG. 85)

Schilderij van S. Hirszenberg.

De Vrijdagavond

— Mijn vriend, zeg mij toch, wie zijn die heeren geweest, die ik straks gezien heb? En wie zijt gij? Toen antwoordde de dienaar Rabbi Chanina en zeide:

— Ik ben de profeet Elia. En de grijsaard, die voorging in het gebed, was Moïsje Rabbeinoe. En de anderen waren Abraham, Izak en Jacob en Aäron de Hoogepriester en de profeet Jirmieja. Toen schrok Rabbi Chanina zeer en hij liet den dienaar vertrekken.

En de grijsaard riep Rabbi Chanina weer bij zich en zei tot hem:

— Kom, laat ons nog wat Thora leeren.

En Rabbi Chanina nam plaats bij den grijsaard en hij leerde van hem de geheele Thora en zeventig talen.

Toen Rabbi Chanina alles kende, sprak de grijsaard tot hem:

— Kom, wij zullen nog wat eten.

En toen zij gereed waren met eten, vertelde Rabbi Chanina den ouden man in welke moeilijkheden hij verkeerde. En hij vroeg hem om raad.

Toen sprak de grijsaard tot hem en zeide:

— Ik weet, dat uw bruid, als ge niet op tijd komt, morgen met een ander onder de goeppah zal gaan. Daarom zal ik je een raad geven. Sta

morgen vroeg op en ga op de linkerzijde den berg op, dan zult ge in een bosch komen. En in dat bosch zult ge de vijftig leerlingen vinden, die ge kwijt geraakt zijt. En zij zullen zeer verheugd zijn, u te zien. En dan zal een wolk zich nederlaten voor uw voeten. Ga met uw leerlingen op de wolk zitten. De wolk zal opstijgen en u in enkele minuten naar Regensburg brengen.

Toen legde Rabbi Chanina zich te slapen.

Rabbi Chanina stond op toen de dag aanbrak en liet zich door den ouden man zegenen en nam afscheid van hem en ging op weg. En hij ging zooals de oude man hem gezegd had te gaan.

En toen hij nu in het bosch kwam, vond hij zijn leerlingen terug, die blij waren hem weer te zien en hem verwelkomden. En Rabbi Chanina begroette hen vriendelijk en vertelde hun zijn we-dervaren. Nadat zij eenige stappen verder gegaan waren, kwam een wolk uit den hemel nederdalen, vlak voor hun voeten. En samen namen zij plaats op de wolk. Toen bracht de wolk hen in enkele minuten naar Regensburg.

III.

En Rabbi Joeda Chassid ging juist naar het beth-hakissè, want hij wilde zich ontlasten vóór hij

naar de leerschool ging om het ochtendgebed uit te spreken. Vroeger stond het beth-hakissè namelijk buiten op het veld.

Toen zag hij een wolk aankomen, waarop zich veel menschen bevonden. En Rabbi Joeda Chassid stuurde iemand naar den anderen Chassid met de boodschap, dat hij gauw moest komen kijken, want dat er een wolk naderde, waarop veel menschen zaten.

En ook de andere Chassid kwam op het veld en zag het groote wonder. En de wolk daalde neder op een hoogen berg vlak bij de stad Regensburg. Toen snelden de beide chassiediem naar den berg om te zien, wie uit de wolk kwamen. En Rabbi Chanina met zijn leerlingen stapten er af. Rabbi Joeda herkende zijn schoonzoon Rabbi Chanina en viel hem om den hals en kuste hem en heette hem welkom. En Rabbi Chanina dankte hem.

Ook de andere Chassid verwelkomde hem. En zij vroegen Rabbi Chanina, wat hij geleerd had, dat hij zoo lang was uitgebleven.

Toen vertelden de leerlingen van Rabbi Chanina, dat hun Meester gansch de Thora kende en zeventig talen sprak en een profeet was geworden.

Rabbi Joeda viel, toen hij dit vernam, voor

Rabbi Chanina neder en kuste hem. Hij stond weer op en stuurde iemand naar zijn dochter met de boodschap, dat haar bruidegom teruggekeerd was en dat zij komen moest.

En de dochter snelde den berg op en viel eerbiedig voor Rabbi Chanina neer en kuste zijn voeten en weende van vreugde.

Rabbi Joeda geleidde Rabbi Chanina naar de stad en eenige uren later vond de huwelijksinzegening op den berg plaats en men vierde zeven dagen feest.

En een ieder was verheugd en vele kwamen, om bij Rabbi Chanina Thora te leeren.

De Heilige, geloofd zij Hij, moge ons helpen te eeuwigen tijde, terwille zijner vrome daden. Amen. Sela.

**EENE GESCHIEDENIS
VAN EEN HOOGGELEERDEN RAAW
UIT HET LAND UZ.**

I.

De Raaw van het land Uz was zeer geleerd en sprak zeventig talen. Zijn jesjiba werd door honderd ijverige leerlingen bezocht en op zijn kosten liet hij vele arme jongelingen onderrichten.

Steeds was hij weldadig. In zijn huis konden arme lieden vrijelijk binnen treden en hij steunde, waar dit noodig was.

In één woord, de Raaw was een Chassid in den waren zin en volbracht alle plichten, die een goede Jood behoort na te komen.

Deze Raaw had echter een slechte vrouw, die ongaarne zag, dat de Raaw goed was voor de armen en hen vrijelijk zijn huis liet binnen treden.

Men kent de oude spreekwijze: wanneer het koord te zeer gespannen is, breekt het licht.

Aldus verging het dezen Raaw. Hij werd arm en hij kon den armen geen weldaden meer bewijzen en behoeftige jongelingen kon hij niet meer laten onderrichten.

Toen dacht de Raaw bij zichzelf: Mijn God, wat

zal ik thans doen? Om Uw wil te volbrengen, heb ik heel mijn leven goede daden verricht en thans ben ik arm geworden. Wat zal ik hier-
tegen doen?

Ik zal het deemoedig aannemen van Hem, wiens Naam eeuwig geprezen zij. Want Hij, wiens Naam geloofd zij, doet geen onrecht. Wie weet, waaraan ik dit verdiend heb.

En hij dacht: Waarom zou ik het algemeen bekend maken, dat ik arm geworden ben? Wellicht zijn er nog lieden, die mij dit gunnen. Beter is het, dat ik in het geheim wegga van hier, zoodat niemand wete, waar ik mij bevind.

En hij liet zijn beste leerlingen bij zich komen en sprak tot hen:

— Lieve Bachoerim, gij weet, dat ik tot nu toe u welwillend behandeld heb; ik voorzag in uw levensonderhoud en liet u studeeren zonder zorg. Thans moet ik u een geheim toevertrouwen. Want ik hoop, dat gij mij zult behandelen, gelijk ik mij tegenover u heb gedragen.

En de leerlingen antwoordden eenparig:

— Geëerbiedigde Rabbi, zeg ons uw geheim. Wij zullen het bewaren en u ter zijde staan, zoolang wij leven.

Toen vertelde de Raaw hun, dat hij vertrekken moest, daar hij zeer arm was geworden. En hij

verzocht hun met hem mede te gaan. En hij zeide:

— Ziet, slechts enkele goudstukken resten mij. Deze wil ik echter niet voor mij alleen gebruiken. Zoolang ik kan, wil ik in uw levensonderhoud voorzien. Geve God, wiens Naam eeuwig geprezen zij, dat ik u nog langen tijd bij mij kan behouden.

En zijn leerlingen antwoordden hem en zeiden: — Al hetgeen gij van ons verlangt, zullen wij doen. En wat wij aan geld en goed bezitten, staat u ten dienste.

Toen vertrok de Raaw met vijftig zijner leerlingen en niemand in de stad wist ervan.

Toen de armen der stad vernamen, dat de Raaw vertrokken was, waren zij zeer terneergeslagen, evenals de leerlingen, die bij zijn vrouw waren achtergebleven.

II.

En de Raaw reisde vele dagen lang met zijn leerlingen en waar hij kwam, bewees men hem veel eer, want men dacht, dat hij naar een jesjibagang om een anderen geleerde te raadplegen.

Toen zij nu wel twee jaren rondgezworven hadden, waren hun kleederen gehavend en al het geld, dat zij bezeten hadden, was uitgegeven.

Zij waren nooddruftig en moesten aalmoezen vragen om in hun levensonderhoud te voorzien. Doch waar zij kwamen, sloeg men de deur voor hen dicht. Want men wist niet beter, of het waren leegloopers en nietsnutten.

Na eenigen tijd werd den leerlingen het rondzwerven moede en zij spraken tot den Raaw:

— Geëerbiedigde Raaw, wat zal er van ons worden, wanneer wij nog langer blijven rondzwerven? Wij hebben geen geld en geen kleeren meer en kunnen niet in ons levensonderhoud voorzien. En waar wij komen, slaat men de deur voor ons dicht, want men beschouwt ons als leegloopers. Laat ons daarom teruggaan naar onze ouders. Ook hebben wij den leeftijd gekregen, dat wij ons een vrouw moeten nemen. Wij zullen echter niemand zeggen, hoe het met u gesteld is of waar gij zijt.

Toen de goede Raaw deze woorden uit de monden der leerlingen vernomen had, dacht hij eenige minuten na en sprak vervolgens tot hen: — Ik kan niet anders zeggen, dan dat gij mij deze jaren volkomen trouw zijt gebleven. Slechts één verzoek heb ik nog: Blijft nog eenige dagen bij mij, totdat de eerstkomende sabbath voorbij zal zijn. Daarna zal ik u in God's naam laten vertrekken. Wellicht brengt de Heilige, geloofd

zij Hij, ons uitkomst, zoodat wij tezamen huiswaarts kunnen keeren.

En zijn leerlingen antwoordden hem:

— Gaarne voldoen wij aan uw wensch. Wij zijn zoo langen tijd bij u geweest, dat wij deze luttele dagen ook wel met u willen doorbrengen.

En zij liepen voort en kwamen bij een kreupelboschje.

Toen sprak de Raaw tot hen en zeide, dat zij zich eenige stappen moesten verwijderen, daar hij aan zijn behoefte moest voldoen. En de leerlingen liepen eenige meters verder en spraken over de Thora.

Toen de Raaw klaar was, wilde hij zijn handen wasschen.

Hij ging naar een beekje en wiesch er zijn handen.

Juist toen hij verder wilde gaan, zag hij een wezel loopen, die een gouden ring in den bek droeg. De Raaw liep de wezel na, die het ringetje vallen liet. De Raaw raapte het op en zag, dat het weinig waarde had. Doch plotseling zag hij, dat de ring een inschrift had. Hij ontcijferde het en las: „Ofschoon ik onaanzienlijk ben, ben ik onbetaalbaar”.

De wijze Raaw dacht: deze ring moet iets bijzonders zijn. En hij bekeek den ring aandachtig aan

alle kanten. Wat kan dit ringetje toch voor bijzondere eigenschappen hebben, dacht hij, dat het onbetaalbaar is? Zou het een tooverring zijn, waarmee men alles verkrijgen kan, dat men begeert? Laat ik het eens probeeren. En hij wenschte, dat God zou geven, dat hij een buidel geld zou vinden. Nauwelijks had hij zijn wensch geuit, of hij zag een buidel liggen, die met goudstukken gevuld was. Vroolijk nam hij den buidel op, voegde zich weder bij zijn leerlingen en zeide tot hen:

— Lieve leerlingen, treurt niet. Spoedig zullen wij in een stad komen, waar ik een rijken vriend heb wonen. Deze zal mij wel geld willen geven. Ik zal u dan allen weer kleeren kunnen koopen en dan kunt gij huiswaarts gaan.

Van het ringetje, dat hij gevonden had, vertelde hij zijn leerlingen niets, uit vrees, dat zij ervan zouden spreken en het hem door hebzuchtige lieden afgenomen zou worden.

De leerlingen waren verheugd, toen zij zijn woorden vernomen hadden en vroegen verder niets.

Toen zij de stad bereikt hadden, liet de Raaw zijn leerlingen even alleen en kocht kostbare kleeren voor hen. Ook zichzelf kocht hij nieuwe kleeren. En hij bleef tien weken in de stad en

leerde ernstig met zijn talmiediem uit de Thora. Overall bewees men hem veel eer, want men erkende, dat hij een groot geleerde was.

Na eenige weken kocht hij een mooie koets en zeide tot zijn leerlingen:

— Thans is de tijd gekomen, dat ik u beloonen zal voor al hetgeen gij mij in de jaren onzer rondzwervingen hebt geleerd. Wij zullen weer huiswaarts gaan.

Zijn leerlingen meenden, dat zijn rijke vriend hem de koets geschonken had, opdat hij op waardige wijze terug zou kunnen keeren naar zijn stad. Waar men eerst de deur voor hen had dichtgeslagen, bewees men hun thans veel eer. Toen de Raaw eindelijk weer in zijn stad was aangekomen, heerschte er veel vreugde. De armen juichten en kwamen hem begroeten. Niemand wist immers, dat hij uit armoede was weggegaan. Men had in de meening verkeerd, dat hij naar een anderen geleerde was gegaan om over godsdienstige vraagstukken te spreken.

En de Raaw nam zijn vroegere gewoonte weer aan. Groote sommen gaf hij weg voor weldadige doeleinden. Zijn oude jesjiba stond weer voor iedereen open en behoeftige jongelingen liet hij op zijn kosten onderrichten.

Iederen sabbath hield hij een groote leerrede,

zooals ook vroeger zijn gewoonte was geweest. Op een avond, toen hij in bed lag, sprak zijn vrouw tot hem:

— Hoe komt het toch, dat ge thans weder over zooveel geld kunt beschikken, terwijl gij luttele maanden geleden zoo arm zijt geweest, dat gij gedwongen waart heimelijk weg te gaan?

En de Raaw antwoordde haar en zeide:

— Hij, wiens Naam eeuwig geprezen zij, heeft mij op mijn weg een groote vondst toegedacht. Zijn vrouw wilde hem echter niet gelooven en zooals het de gewoonte van vrouwen is, drong zij er bij hem op aan, dat hij haar alles vertellen moest.

Eindelijk vertelde de Raaw haar zijn geheim. Daaraan had hij echter niet goed gedaan. Want reeds koning Salomo heeft gezegd, dat het niet verstandig is om vrouwen een geheim toe te vertrouwen, want zij maken er misbruik van, zooals ook met den Raaw geschiedde, gelijk gij spoedig zult vernemen.

Want had hij zijn vrouw zijn geheim niet verteld, dan zou hem niet zooveel kwaads zijn overkomen.

III.

Toen de slechte vrouw het geheim vernomen

had, dacht zij: Als ik dien ring had, zou hij hem nooit weerom krijgen. En gaarne had zij hem van den Raaw weggenomen. Maar de ring ging niet van zijn vinger, indien hij dit niet wenschte. Zij sprak tot haar man:

— Lieve man, geef mij dien ring toch ook eens. Ik wil hem gaarne eens bezien.

Doch de Raaw kende zijn vrouw en weigerde. Toen begon zij te weenen en zeide:

— Ik zie, dat ge mij niet meer lief hebt en mij niet meer vertrouwt. Anders zoudt gij mij den ring wel even geven.

En zij hield zoo lang aan, totdat hij haar den ring gaf. Zoodra had zij den ring in de handen of zij verborg het hoofd onder de dekens en wenschte, dat haar man een weerwolf zou worden en naar het bosch bij de wilde dieren zou gaan.

Nauwelijks had zij dezen wensch uitgesproken, of de goede Raaw sprong in de gedaante van een weerwolf het venster uit en liep naar het woud. En hij verscheurde alle menschen, die in het woud waren en richtte veel schade aan. Niemand durfde meer alleen door het bosch gaan, uit angst voor den weerwolf.

De weerwolf maakte zich een hol in het woud, opdat hij droog en warm zou kunnen overnachten. En de kolenbranders, die in het woud werk-

zaam waren, liepen weg uit angst voor den weerwolf.

Thans zullen wij den weerwolf verlaten om te gaan zien, hoe het in het huis van den Raaw met zijn leerlingen ging.

Toen de tijd aanbrak, dat het sabbath werd en de Raaw zijn wekelijksche leerrede zou houden, sprak de vrouw (vervloekt zij haar naam ten eeuwigen dage):

— De Raaw kan heden zijn leerrede niet uitspreken, want hij gevoelt zich niet wel.

De leerlingen gingen weg en toen zij den volgenden dag terug kwamen om met hem te leeren, zeide zij:

— De Raaw is vertrokken. Ik weet niet waarheen hij gegaan is, doch ik denk, dat hij wel vier jaren zal wegblijven.

En zij deed alsof zij er veel verdriet van had.

Toen nu de armen kwamen om ondersteuning te vragen, wilde zij niemand binnenlaten. Zooals men wel veronderstellen kan, was de hondsche vrouw zeer rijk. Want alles, dat zij begeerde, kon zij zich verschaffen.

Doch niemand wist hoe dit kwam, evenals niemand wist, wat er met den goeden Raaw ge-

schied was.

Men meende, dat hij wel weer terug zou komen, zooals den vorigen keer.

Thans keeren wij weder tot den Raaw terug, die, nebbisj, in de gedaante van een weerwolf rond-doolde, menschen en dieren verslond en groote schade aanrichtte. Want er bestaat geen sterker dier dan een weerwolf.

Men vroeg den kolenbranders of zij den weerwolf niet konden overmeesteren, doch zij zeiden, dat dit niet mogelijk was. Want hij was veel sterker dan een leeuw en beschikte over menschelijk verstand.

Toen de koning dit vernam, liet hij in het bosch jagen, doch men slaagde er niet in, den weerwolf te vangen of te dooden. Overal liet men vangkuilen maken, doch niets hielp.

In het bosch woonde een kolenbrander, die nimmer last van den weerwolf had, ofschoon het dier vaak in de nabijheid van zijn hut verkeerde. De koning liet ten einde raad bekend maken, dat wie den weerwolf overmeesteren kon, hetzij levend of dood, zijn dochter tot vrouw zou krijgen en na zijn dood koning zou worden.

De koning had een raadsman, die nog geen

vrouw had. Hij was een sterke held, die reeds vier maal als overwinnaar uit den oorlog was teruggekeerd. Deze sprak:

— Geëerde koning, ik zal trachten den weerwolf te overmeesteren. Want gij weet, dat ik vaak voor u ten strijde trok en nimmer is mijn dag mislukt. Ook thans zal ik mijn krachten en overleg beproeven, opdat dit gedrocht, waardoor uw volk zooveel lijdt, onschadelijk worde gemaakt.

De koning herhaalde zijn belofte en de raadsman nam zijn wapenen en vertrok, met het doel den weerwolf te dooden.

Hij kwam in het woud bij den kolenbrander, in wiens buurt de weerwolf vertoefde en sprak tot hem:

— Mijn vriend, zeg mij toch waar het hol van den weerwolf is en waar hij zich ophoudt.

Toen de kolenbrander zag, wat het plan van den raadsman des konings was, schrok hij zeer. Want hij vreesde, dat de raadsman des konings hem om zou brengen, indien hij weigerde de gewenschte inlichtingen te verstrekken en aan den anderen kant zag hij er tegen op, de woede van den weerwolf op te wekken. Hij richtte zich daarom tot den raadsman en zeide:

— Wat doet gij in het woud, o heer? Indien de

weerwolf bespeurt, dat gij zijn leven wenscht, dan loopt gij groot gevaar, al zijt gij een gezant des konings.

Toen antwoordde de raadsman:

— Wees gerust, wijs mij het hol van den weerwolf, want ik ben niet gekomen om hem te dooden.

De kolenbrander herhaalde nog eens:

— Ik smEEK u, o heer, dring er bij mij niet op aan, want gij speelt met uw leven.

Maar de raadsman zeide, dat hij niet vertrekken zou, eer hij wist, waar de weerwolf zijn hol had. De kolenbrander mompelde: Moge God zich onzer erbarmen en hij wees den raadsman des konings, waar het hol van den weerwolf zich bevond.

De raadsman stelde zich met spies en boog op bij het hol en dacht: zoodra de weerwolf verschijnt, zal ik hem dooden.

Toen de weerwolf zag, dat de man hem dooden wilde, maakte hij een zijsprong en vloog den raadsman naar de keel. Hij wierp hem neder op den grond en wilde hem dooden.

Toen de kolenbrander dit zag, joeg hij den weerwolf weg van den gezant des konings. Doch deze wilde zijn plan niet opgeven en trachtte opnieuw den weerwolf te dooden. Toen weerde de kolen-

brander den raadsman af.

Ten derden male poogde de raadsman den weerwolf te dooden. Toen sprong de weerwolf op hem af en wilde hem verscheuren.

In zijn doodsangst bad de raadsman tot den Heilige, geloofd zij Hij, om hulp en beloofde, den weerwolf verder met rust te zullen laten.

Nauwelijks had hij dit gezegd, of de weerwolf liet van hem af, aaide den raadsman met zijn staart, zooals de eene mensch den ander liefkoost met de hand en wilde hem niet meer verlaten. Waar de raadsman liep, volgde de weerwolf hem, zooals een hond, die zijn meester niet verlaat.

De raadsman des konings wilde hem gaarne kwijt zijn, want hij was bang voor het gedrocht. Maar de weerwolf wilde niet van zijn zijde wijken.

Toen nam de raadsman zijn gordelriem en leidde den weerwolf daaraan voort. En de weerwolf werd zijn gids in het woud. Wanneer een dier naderde, dat den raadsman wilde aanvallen, doodde de weerwolf het.

En wanneer de weerwolf een haas of een vos zag, ving hij ze en bracht ze den raadsman.

Eindelijk kwam de raadsman met den weerwolf in de stad bij den koning. De koning en zijn

raadsheeren schrokken zeer toen zij den weerwolf zagen, want zij waren bang, dat de weerwolf wild zou worden en hen zou ombrengen, zooals hij reeds zoovele lieden had verscheurd. En zij gelastten den raadsman den weerwolf uit het paleis te verwijderen. Doch de raadsman antwoordde:

— Gij behoeft niet bevreesd te zijn. Het dier zal u geen leed doen, indien gij hem niets doet. Ik blijf met mijn hoofd borg voor hem. Hij heeft vele dieren voor mij gevangen en is goed voor mij geweest.

De raadsman kreeg nu toestemming den weerwolf bij zich te houden en hij verzorgde hem goed. Want de raadsman was hem dankbaar, dat het dier zich zijner ontfermd had en hem het leven had geschonken, ofschoon hij den weerwolf drie malen had getracht te dooden. En wanneer de raadsman op jacht ging, nam hij den weerwolf altijd mede.

De koning had beloofd, dat hij, die hem den weerwolf, levend of dood, brengen zou, zijn dochter tot vrouw zou krijgen.

De raadsman had zijn taak volbracht en kreeg nu des konings dochter tot vrouw. Ook schonk de koning hem de helft van zijn vermogen.

Toen de koning stierf werd de raadsman tot ko-

ning gekroond en werd hij heerscher over het geheele land. Doch den weerwolf hield hij bij zich; hij wilde hem niet verlaten zoolang hij leefde. Want aan hem had hij 't te danken, dat hij thans een der rijkste en machtigste vorsten was.

IV.

Op een winterdag, toen sneeuw de velden bedekte, ging de jonge koning op jacht en nam den weerwolf mede. Zoodra de weerwolf buiten kwam, kwispelstaartte hij en liep snuivend vooruit om het wild op te sporen. En de koning reed achter den weerwolf aan.

Plotseling zag hij, dat de weerwolf staan bleef en met de pooten bewegingen in de sneeuw maakte.

De koning steeg af en zag, dat er iets in de sneeuw geschreven stond. Toen de koning het schrift zag, was hij zeer verbaasd en zeide:

— Het is toch wel verwonderlijk, dat de weerwolf schrijven kan. Misschien is hij een betooverde mensch. Zooiets is vroeger wel meer voorgekomen.

Hij kon het schrift echter niet ontcijferen. Hij zond een boodschap naar vele geleerden, doch niemand kon lezen, wat de weerwolf geschreven had. Eindelijk kwam een geleerde, die lasjòn

hakòdesj kende.

Deze richtte zich tot den koning en zeide:

— Heer koning, dit is het schrift der Joden.

En hij begon het voor te lezen en aldus stond er geschreven:

— Lieve koning, herinner u de vriendschap en het goeds, dat ik u gedaan heb, toen gij in het woud zijt gekomen om mij in mijn hol te dooden. Toen had ik u kunnen verscheuren, want drie malen had ik mijn klauwen op uw keel. Of-schoon ik toen in mijn recht stond, heb ik u gespaard en gezorgd, dat gij koning zijt geworden in dit land.

Weet, dat ik een vrouw heb, die mij betooverd heeft.

En indien ik den ring, dien zij draagt, niet kan verkrijgen, moet ik mijn leven lang een weerwolf blijven. Indien de ring echter in mijn bezit komt, zal ik weder een mensch kunnen worden, zooals gij en uw raadsleden.

Herinner u daarom mijn trouw, ga naar de stad en breng mij den ring mijner vrouw als teeken uwer vriendschap. Indien gij dit weigert, zal ik u dooden.

Daaronder stond een teekening, hoe de ring er uit zag.

Toen de koning dit vernomen had, sprak hij:

— Ik zal hem helpen, al kost het ook mijn leven. En hij maakte zich op met drie zijner knechten en reed naar de stad, waar de vrouw van den Raaw woonde. Hij maakte bekend, dat hij ringen wilde koopen en oude voorwerpen van waarde. Niets was hem te duur. Ook liet hij den Joden vragen of zij fraaie ringen en edelsteen en voor hem te koop hadden. Doch de Joden antwoordden hem:

— Wij zijn arme lieden, doch er woont een vrouw in deze stad, die zeer rijk is. Zij bezit vele ringen en fraaie edelsteen en.

Toen verzocht de koning hun, hem naar deze vrouw te brengen. En men bracht hem naar de vrouw, doch niemand wist, dat hij de koning was. Men zag in hem een vreemden koopman. Toen de koning bij de vrouw was gekomen, sprak hij:

— Luister, goede vrouw. Men heeft mij verteld, dat gij velerlei zeldzame oude, gouden ringen bezit, bezet met oude edelsteen en. Indien zij mij bevallen, wil ik ze van u koopen.

En hij nam uit zijn zakken velerlei fraaie ringen en hij vertelde haar, dat hij ze op zijn reis had gekocht.

De vrouw zeide, dat zij hem gaarne haar sieraden zou laten zien. Zij ging naar een kamer en

toonde hem een uitgebreide verzameling juweelen en sieraden.

De koning toonde zich uiterst verbaasd, dat een Jodin zulk een waardevolle verzameling bezat. En hij bezichtigde de ringen, welke een lust waren voor de oogen. Plotseling zag hij ook den ring, dien de weerwolf bedoelde. En de koning dacht: God geve, dat de weerwolf den ring in zijn bezit krijgt. Hij zocht nu een aantal ringen uit en vroeg de vrouw tot welken prijs zij ze hem wilde verkoopen. De vrouw noemde een prijs en de koning sloot den koop.

Heimelijk nam hij ook den tooverring, hij betaalde en ging weg.

Toen de koning vertrokken was, bemerkte de vrouw, dat de tooverring verdwenen was. Zij kon echter niets doen, want zij wist immers niet, wie de koopman geweest was.

Zij werd zeer verdrietig, treurde als een weduwe, doch kon er met niemand over spreken.

Toen de koning weer thuis kwam, liet hij een feestmaal aanrichten en noodigde alle grooten zijns rijks uit.

Tijdens den maaltijd, toen iedereen vroolijk gestemd was, liet hij den weerwolf komen. De weerwolf liefkoosde den koning, want hij wist, dat hij op reis was gegaan om den ring te halen.

Doch hij wist niet, of de vorst den ring had medegebracht. Toen de koning zag, dat de weerwolf blijde was, dat hij weer terug was, nam hij den ring uit zijn zak en toonde hem den weerwolf. Wanneer de koning echter geweten had, welk een macht de ring had, zou hij hem waarschijnlijk niet hebben afgestaan.

Thans deed hij den ring aan den poot van den weerwolf.

Plotseling stond daar een naakte man. Toen de koning dit zag, wierp hij snel zijn mantel over hem heen en sprak tot zijn tafelgenooten:

— Schrikt niet, mijne heeren, de man, dien gij zooeven hebt gezien, was de weerwolf.

De Raaw was nu zeer verheugd en sprak tot den koning en vroeg hem verlof naar huis te gaan. De koning antwoordde hem, dat hij gerust naar huis kon vertrekken. Mocht hij dit evenwel wenschen, dan kon hij ook in het paleis blijven wonen, zoolang hij leefde, opdat de koning in de gelegenheid zou zijn, hem zijn dankbaarheid te toonen.

De Raaw wenschte echter naar huis te gaan. De koning wilde hem nog kostbare geschenken mede geven, doch de Raaw sprak:

— Heer koning, gij hebt met eigen oogen aanschouwd, dat ik voldoende geld en kostbaarhe-

den te huis heb. Uw geschenken behoef ik daarom niet aan te nemen. Ik blijf u evenwel zeer dankbaar, dat gij mij den ring verschaft hebt, want zonder den ring, zou ik mijn leven lang een weerwolf zijn gebleven.

Gelukkig vroeg de Raaw niet naar het geheim van den ring, want dan had de Raaw zeker geweigerd het mede te deelen. Want ofschoon de koning vele sieraden had, hij bezat geen ring als die van den Raaw, eenig in zijn soort, inderdaad onbetaalbaar.

En de Raaw vertrok. En onderweg verkreeg hij weder vijftig leerlingen en hij kleetde zich in zwart satijn. En hij kwam weer in zijn stad.

Toen hij in de stad was aangekomen, wenschte hij als volgt:

— God, ik wensch, dat mijn vrouw, vervloekt zij haar naam, een ezelin wordt, in een stal gaat staan en met de andere onreine dieren uit één trog eet.

Inmiddels was het bekend geworden, dat de Raaw teruggekeerd was en dat hij vijftig leerlingen had medegebracht.

En heel de gemeente ging hem tegemoet en verwelkomde hem hartelijk. Gaarne wilde men weten, waar hij zoo lang geweest was, doch de Raaw verzocht, hem niet te vragen, waar hij

vertoefd had.

De Raaw bekommerde zich niet om zijn vrouw, want hij wist, dat zij thans in de gedaante eener ezelin in den stal stond. Hij wendde zich echter tot zijn dienstpersoneel en zeide:

— Waarom is mijn vrouw niet gekomen om mij te verwelkomen? Kan zij misschien het niet goed zien, dat ik weer vijftig leerlingen heb medegebracht?

Toen antwoordde een zijner knechten hem en zeide:

— Geëerbiedigde Meester, zult gij niet schrikken, wanneer wij het u vertellen?

De Raaw antwoordde:

— Ik zal niet schrikken.

En de knecht ging voort:

— Toen wij vernamen, dat de Raaw teruggekeerd was in de stad, spoedden wij ons om haar de vreugdevolle tijding mede te deelen. Doch zie, zij was niet meer in het huis en geen onzer weet, waarheen zij gegaan is of wat met haar is geschied.

De Raaw schrok niet erg en zeide eenvoudig:

— Ik denk, dat ze wel weer eens terug zal komen.

En hij nam zijn oude gewoonte weder aan. Groote sommen gaf hij weg voor weldadige doel-

einden. Zijn jesjiba stond weer voor een ieder open en hij liet behoeftige jongelingen op zijn kosten onderrichten. En iedereen was verheugd. Om zijn behouden thuiskomst te vieren, richtte hij een groot feestmaal aan en noodigde de geheele stad uit om er deel aan te nemen. En toen men vroolijk aan tafel zat, stond de Raaw op en sprak:

— Mijne vrienden, daar Hij, wiens Naam eeuwig geprezen zij, mij geholpen heeft in den nood en mij weder veilig dit huis heeft doen bereiken, zoo heb ik een gelofte gedaan om in deze stad een fraaie sjoel te bouwen. En alle steenen, die daarvoor benoodigd zijn, zal mijn eigen ezelin aandragen.

Deze ezelin was natuurlijk zijn vrouw. Doch de anderen wisten niet, dat hij zijn vrouw veranderd had in een ezelin. En zijn gasten antwoordden hem en zeiden:

— Moge de Heer, onze God, u sterken, opdat gij uw taak spoedig zult mogen volbrengen in vrede en gezondheid.

De ezelin had inmiddels flink gevreten en was dik geworden. En zij was onbeschaamd, als een echt stuk vee.

Toen de Raaw evenwel begon, haar steenen te laten vervoeren werd zij mager en haar gewicht

nam sterk af. En toen de Raaw zag, dat zij halsstarrig werd en weigerde verder te gaan, gaf hij haar een slag en zeide:

— Gij, smerig wijf, hebt mij zooveel ellende bezorgd, dat gij er nu maar voor boeten moet.

En hij werkte de ezelin zoo af, dat zij broodmager werd.

En niemand wist intusschen, waar de vrouw van den Raaw gebleven was.

Toen nu de sjoel voltooid was, richtte de Raaw wederom een feestmaal aan en hij noodigde alle vrienden zijner vrouw. En toen zij flink gedronken hadden, vertelde hij hun, wat zijn vrouw hem had aangedaan en dat de Heilige, geloofd zij Hij, hem gered had en hem bevrijd had uit de betoovering. Ook vertelde hij, dat hij daarom zijn vrouw veranderd had in een ezelin en dat zij al haar levensdagen in die gedaante zou blijven.

Toen de vrienden van de vrouw dit vernamen, waren zij zeer verschrikt. Zij vroegen den Raaw, de vrouw haar zonde te vergeven, want zeker zou zij zich nimmer meer jegens hem misdragen. Doch de Raaw vertrouwde haar niet.

Niet lang daarna stierf de Raaw en liet zijn kinderen groote schatten achter. En de ring verdween met zijn ziel. En de vrouw moest al haar

levensdagen een ezelin blijven.

Hierop past het wijze woord van koning Salomo, dat men een vrouw geen geheim moet mededeelen.

Had de Raaw zijn vrouw het geheim niet verteld, dan had het ongeluk hem niet getroffen en had hij niet vele jaren als een weerwolf moeten rondloopen. Doch hij heeft zijn vrouw loon naar werken gegeven. Want er is een oude spreekwijze, die luidt:

— Wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in.

EENE GESCHIEDENIS VAN SAUL EN SARA.

Er was eens een chassid, die geen kinderen had. En deze chassid was reeds oud. Toen bad hij tot God, dat Hij hem een kind mocht schenken in zijn oude dagen, opdat hij hem tot een wetskenner zou kunnen opleiden.

En God verhoorde zijn gebed en schonk hem een zoon.

En hij noemde zijn zoon Saul, hetgeen zeggen wil: de Gevraagde.

Toen Saul groot geworden was, onderrichtte hij hem in de kennis der Thora en Saul werd een groot wetskenner.

Toen de chassid gestorven was, sprak zijn vrouw tot Saul:

— Mijn zoon, volg mij, neem het geld, dat je vader je nagelaten heeft en koop er goederen voor, opdat wij door den handel in ons levensonderhoud kunnen voorzien.

En hij volgde zijn moeder, nam het geld en vertrok ermede naar Londen om goederen in te koopen.

Doch toen hij te Londen was aangekomen, zag hij, dat de menschen niet richtig handel dreven en valsch zworen. En hij keerde naar huis terug. Bij zijn thuiskomst vroeg zijn moeder hem:

— Lieve zoon, waar zijn de goederen, die je gekocht hebt?

En hij antwoordde haar en zeide:

— Lieve moeder, ik wil geen handel drijven, want kooplieden zweren valsch en de een beliegt den ander. Daarom gevoel ik geen lust om handel te drijven. Liever wil ik mij aan de Thora studie wijden, want op betere wijze kan men zijn leven niet besteden.

Zijn moeder antwoordde hem:

— Mijn zoon, je bent mijn eenig kind. Daar je je leven de Thorastudie wilt wijden, mag ik mij niet hiertegen verzetten.

En de zoon ging weg van zijn moeder om Thora te leeren in een beroemde leerschool.

En hij kwam op een veld, waar hij een man zag ploegen. Op den ploeg lag een boek. De jongeman ging naar den boer toe en sprak: God zij met u. En de man antwoordde hem: God zegene u.

De oude man was de profeet Elia. Toen vroeg Saul hem: Voor wien akkert gij?

En de grijsaard antwoordde:

— Ik ploeg en zaai en schenk het koren den armen en hun, die de Thora bestudeeren.

Toen sprak Saul: Tot hen wil ook ik behooren.

En de grijsaard vroeg hem: Waarheen gaat gij?

Saul antwoordde: Ik ga naar een leerschool om Thora te leeren. Daarna zou ik een vrome vrouw willen nemen, want ik heb een oude moeder, die gaarne zou willen beleven, dat ik een vrouw neem.

Toen vertelde hem de grijsaard: Er zijn twee vrome meisjes op de wereld. De een heet Chana en de andere Sara. En Sara is voor u bestemd. Wanneer ge drie dagen verder reist, zult ge de stad bereiken, waar zij woont.

De grijsaard nam Saul toen mede naar de stad, waar de bruid woonde. En hij sprak tot haar: — Sara, ik heb je bruidegom medegebracht.

Maar Sara antwoordde:

— Ik kan toch geen man nemen, dien ik niet ken.

De oude man vertelde haar echter zooveel van hem, dat zij met hem tevreden was. De jonge menschen ontmoetten elkaar en de grijsaard sloot hun huwelijk.

Toen liet hij ze alleen en ging zijns weegs.

Na eenigen tijd kwam de grijsaard terug en zag, dat zij met elkaar twistten, hetgeen oorzaak was, dat Saul de Thora niet meer bestudeerde en niets leerde.

Toen sprak Elia de Profeet:

— Daar gij de studie der heilige Thora gedu-

rende zeven dagen veronachtzaamd hebt door met uw vrouw te twisten, zult gij zeven jaren als slaaf dienen. En hij ging zijns weegs.

Saul en Sara liepen hem verdrietig na, doch zij konden hem niet inhalen. Toen werd Saul zeer bedroefd. En zijn vrouw sprak tot hem:

— Waarom zijt gij zoo bedroefd? Beval ik u soms niet meer? Of zijt gij soms verlangend naar uw moeder en de vrienden uwer jeugd en wilt gij hen weerzien?

En hij antwoordde haar, dat hij gaarne eens naar zijn moeder zou willen gaan.

Zij pakten nu in alles wat zij mede konden nemen en zij trokken weg naar de stad, waar zijn moeder woonde.

Onderweg sprak Saul tot zijn vrouw: Laat ons een poosje rusten en iets eten, want wij hebben vandaag nog niet veel gebruikt.

De man ging naar de beek om zijn handen te wasschen.

Toen kwam Elia de Profeet en voerde hem weg van zijn vrouw en verkocht hem als slaaf.

Sara was nu zeer bedroefd, want zij wist niet, wat haar man overkomen was. Zij weende en jammerde en zocht, doch zij vond hem niet terug.

Toen dacht zij: Waar moet ik heen? Ik ben hier

in een vreemde streek. Het beste is, dat ik hier een hutje bouw en hier blijf. Misschien zal de Heilige, geloofd zij Hij, zich mijner erbarmen en mij mijn lieven man teruggeven.

Zij bouwde daar dus een huisje. En zij kocht graan, nam knecht en meid, schapen en runderen.

En het geschiedde, dat overal de oogst mislukte, zoodat alles zeer duur werd en de menschen in alle landen honger leden. Toen vernam men, dat er een vrouw bij den stroom woonde, die veel koren te koop had. En vele lieden reisden naar de vrouw en kochten van haar.

En de hongersnood was gekomen, toen haar man vijf jaren weg was. Toen sprak de heer, die Saul gekocht had:

— Wij zullen graan gaan koopen bij de vrouw, die bij den stroom woont. Maar de heer wist niet, dat het Saul's vrouw was en ook wist hij niet, wat Saul was overkomen.

Dus vertrokken zij en kwamen bij Sara. Toen de mannen naderden, herkende Sara haar man, doch hij herkende haar niet.

En Sara sprak tot haar man:

— Wat komt gij hier doen? Wat wenscht gij en hoe heet gij?

En hij antwoordde:

— Ik heet Saul en heb een vrouw, Sara genaamd. Doch ik werd van haar weggevoerd en ik weet niet waar zij is of hoe het met haar gaat. Wij zaten bij een beek, toen ik van haar werd weggevoerd en ik weet niet of zij leeft of niet. Toen Sara deze woorden vernam, kon zij zich niet meer beheerschen. Zij begon te weenen en sprak tot hem:

— Lieve man, ik ben de vrouw, die ge bij de beek hebt achtergelaten. Geloofd zij de Heilige en Zijn heilige Naam, die niemand verlaat en mijn gebeden heeft verhoord en mij beschermd heeft tegen alle kwaad en mij heeft toegezegd, wat mijn hart begeert. Ik heb mij een huis gebouwd en heb handel gedreven met ons geld en veel verdiend.

En zij vroeg hem:

— Hoe komt het toch, dat je zoo plotseling van mij werd weggevoerd.

Toen antwoordde hij haar en hij vertelde haar, dat hij zeven dagen de Thorastudie had veronachtzaamd door met haar te twisten en dat hij tot straf daarvoor zeven jaren als slaaf moest dienen. Thans had hij reeds vijf jaren gediend en moest hij dus nog twee jaren dienstbaar zijn.

En zij namen weer afscheid van elkaar.

Twee jaren later bracht Elia de Profeet Saul

terug en zij leefden in vrede en vreugde.
En ook Saul's moeder kwam bij hen wonen en zij
leefden nog vele jaren in ongestoorde vreugde.

EENE GESCHIEDENIS,
WELKE PLAATS VOND IN DE DAGEN
VAN RASJI.

Rasji was Rabbi Sjlaumo Jitschok. Rasji was een geboren Franschman en woonde in Worms. Daar had hij een leerschool, waarin ook een Arke met Thorarollen stond, want zijn leerschool was tevens een Bedehuis. Nog in onzen tijd noemt men dit Bedehuis de Rasji-sjoel.

De Joden van Worms hadden de gewoonte om op den dag, welke aan het Nieuwemaansfeest voorafging, een vastendag te houden, welken zij noemden Jomkippoer katan, dit is de kleine Verzoendag.

Telken jare op Vreugde-der-Wet kwamen de jongens van Worms in de Rasji-sjoel bijeen om den feestdag te vieren. Dit deed men om Rasji, den grooten Wetsverklaarder, te eeren.

Eens geschiedde het, dat de Hertog van Lotharingen, die genoemd werd Godfried van Bouillon, met een groot leger naar Jeroesjalajim wilde trekken om met de Turken oorlog te voeren. Veel had hij vernomen omtrent de wijsheid van Rasji, die bij Jood zoowel als bij Christen om zijn geleerdheid in hoog aanzien stond.

De Hertog zond daarom een boodschap naar

Rasji en verzocht hem bij hem te komen, daar hij hem wenschte te raadplegen. Maar Rasji weigerde te komen.

Toen de Hertog vernam, dat Rasji niet bij hem wilde komen, verdroot het hem, dat een Jood hem, den machtigen heerscher, iets durfde weigeren.

De Hertog trok met heel zijn leger naar Worms, naar het huis van Rasji. Godfried vond alle deuren van het huis open en de boeken lagen geopend op de tafel. Maar niemand zag hij in het huis.

Toen riep de Hertog luider stemme: Sjaume, Sjaume, waar zijt gij?

En Rasji antwoordde: Wat wenscht mijn Heer?

En weer riep de Hertog: Sjaume, waar zijt gij?

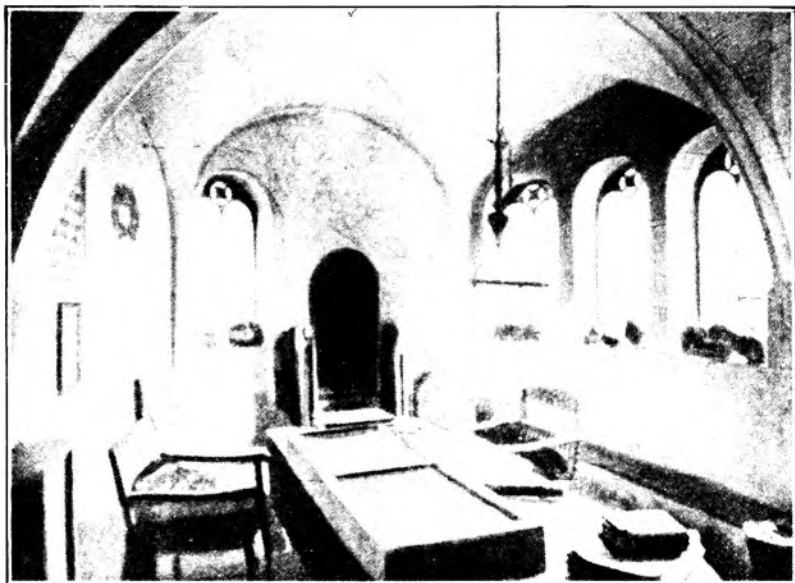
En Rasji antwoordde hem: Hier ben ik, mijn Heer!

Zoo vaak als de Hertog hem riep, gaf Rasji antwoord, maar de Hertog zag niemand.

Ten zeerste verwonderd verliet de Hertog het huis. Hij ontmoette een van Rasji's leerlingen en vroeg hem: Woont Rasji hier?

En de leerling antwoordde hem: Ja, Heer, hij is mijn Meester.

Toen sprak de Hertog tot den leerling en zeide: — Zeg je Meester, dat hij bij mij moet komen.

RASJI-KAPEL MET RASJI'S STOEL RECHTS IN DEN HOEK
(BEHOORT BIJ PAG. 118)

De Vrijdagavond.

Ik zweer bij mijn hoofd, dat niemand hem krenken zal.

Toen Rasji dit vernam, ging hij naar den Hertog en boog zich voor hem neder. Doch de Hertog hief hem op en zeide:

— Ik heb van uw wijsheid gehoord. Nu zal ik u zeggen, waarom ik bij u gekomen ben. Ik wensch, dat gij mij raad zult geven in een gewichtige zaak, die ik op het punt sta te doen. Ik heb een machtig leger van voetlieden en ruiters saamgesteld. En ik heb het plan Jeroesjalajim te veroveren. Want ik ben door God begenadigd. Ik zal de Turken verslaan, zoodat zij geen oorlog meer zullen voeren. Daarom verzoek ik u, laat mij uw raad vernemen en spreek vrij uit. Gij behoeft geen vrees te koesteren om goed of kwaad te zeggen. Den raad, dien gij mij geeft, zal ik opvolgen. Want ik weet, dat gij een profeet zijt. Gij alleen kunt iemand naar waarheid zeggen, hoe het hem in den oorlog gaan zal. Daarom verzoek ik u, mij naar waarheid te zeggen, of ik dezen krijg winnen zal, of niet.

En Rasji antwoordde hem met weinig woorden en zeide:

— Mijn Heer, ik zal u de waarheid mededeelen. In het begin zult gij veel geluk hebben en gij zult Jeroesjalajim veroveren. Drie dagen zult gij

daar als overwinnaar vertoeven. Doch op den vierden dag zullen de Ismaëliem zich weer verzamelen en u en uw leger verdrijven. En gij zult moeten vluchten en de meesten uwer soldaten zullen verslagen worden. En zij, die niet sneuvelen, zullen op den terugweg sterven. En gij zult in deze stad weerkeeren met drie man en een paardkop. Ga, doe zooals gij verkiest. Gij hebt mijn meening vernomen.

Toen de Hertog gehoord had, wat Rasji had gezegd, werd het hem bang te moede. En hij wendde zich tot Rasji en zeide:

— Het is zeer wel mogelijk, dat gij de waarheid gesproken hebt en dat alles geschieden zal, zooals gij hebt voorspeld. Doch dit zeg ik u: wanneer ik terugkeer met vier mijner mannen, dan zal ik uw vleesch voor de honden werpen en alle Jehoediem in mijn land laten dooden.

De Hertog trok weg met heel zijn machtig leger, doch het verging hem, zooals Rasji voorspeld had.

En hij keerde terug naar Worms met drie man en hij was de vierde. Dit geschiedde na een tijdsverloop van vier jaren, want vier jaren had de oorlog geduurd.

Toen hij nu in de nabijheid van Worms kwam, herinnerde hij zich, dat Rasji hem voorspeld

had, dat hij terug zou keeren met drie man en een paardekop en thans keerden zij met hun vieren weer. En het lag in zijn bedoeling om Rasji ter dood te brengen. Want hij had gezegd, dat, indien hij met vier man terug zou keeren in de stad, hij het vleesch van Rasji voor de honden zou werpen.

Maar de Heilige, geloofd zij Hij, verijdt de voornemens der boozen. Want toen de Hertog de poort van Worms wilde binnenrijden, viel een sluitbalk met ijzeren pinnen, zooals men aan de poorten der steden in tijden van oorlog had, plotseling omlaag. Aldus keerde de Hertog met slechts drie mannen in Worms terug, want de laatste, een ruiter, moest buiten blijven staan, daar de balk den kop van zijn paard had afgeslagen. Toen schrok de Hertog en hij erkende, dat de voorspelling van Rasji juist was geweest. De Hertog wilde naar Rasji gaan, zijn huis betreden om den geleerde zijn hulde te betuigen voor zijn voorspelling.

Toen hij nu bij het huis van Rasji kwam, hoorde hij veel geweeklaag. Hij vernam, dat de Wijze gestorven was en in een kist lag om ten grave gedragen te worden. Toen voegde de Hertog zich bij hen, die het afsterven van den Wijze betreurden.

Moge de Heilige, geloofd zij Hij, ons helpen te
eeuwigen tijde, terwille zijner vrome daden.
Amen.

**DE HIER VOLGENDE VERHALEN ZIJN
NIET ONTLEEND AAN DE MAÄSEH-
BOEKEN.**

EGYPTE GEVONNIST

Een fantasie

Voor Mevrouw E. de Boer-van Rijk

Zwaarmoedig daalde de avond over het land Gosen. Als een ontzaglijke bloedbal hing de maan in den met sterren bezaaiden, wijden, donkeren hemel. Die dag was een dag geweest van wee. De dood was neergedwarreld in de beste huizen en had, op bevel van een wereldschen heerscher, den bar-wreedten, brandend-hatenden Pharao, zich meester gemaakt van het teederste bezit: de pasgeboren knapen.

Want zóó had het bevel van den beangsten koning geluid: „Géén knaap, geboren uit eene Joodsche moeder zult gij in leven laten, opdat er geen opstandige uit haar geboren worde, die mij mijn macht, mijn koningskroon, ontnemen kan. In het snel-vlietende water van den Nijl zult gij ze werpen: géén zult gij sparen.”

En zij waren gekomen, de beulen, wien het bevel gegeven was, snikkend en sidderend, tot aan de wiegen der knapen. Beseffend, meer dan ooit, de gruwelen van hun ambt, hadden zij de kinderen medegenomen en geen, die dorst blikken

in het gelaat der moeders, wier harten braken van mateloos wee.

Vervloekend de schittering van het koningschap, dat hen tot zoo zware misdaad dwong, hadden zij de knapen in den stroom geworpen en waren weenend huiswaarts gekeerd, rillend en koortsachtig bevend bij de herinnering aan hun daad. Het land Gosen, eens heerlijk bloeiend, mild gezegend, was geworden tot een oord, waarop een ontstellende vloek geworpen was.

In ieder huis klonk smartelijk geweën. De hoop der ouders was beestachtig vernietigd. Maar niemand, die zich te verzetten dorst. Want wat zou het baten?

De avond was gedaald....

Een raadselachtige duisternis had zich gespreid tusschen de takken der boomen. De stilte des doods huiverde langs de paden.... Slechts aan den oever van den stroom, waar het riet stond, klonk een zacht geruisch, als bespraken de waterplanten met de struiken, die langs de rivier groeiden, schuw, het eindelooze verdriet der Joodsche moeders.

Het water deinde, rhytmisch golvend, verder. De Nijl lag daar als een weerzinwekkende hel, waarin men de jonge knapen met ruwe hand

[illegible]

HEBREEUWSCH AMULET

gestooten had.

Roerloos streepten de schaduwen der majestueuze palmboomen hun zwart op het bleekverlichte oeverzand langs de rivier.

Een beklemmende stilte heerschte op de velden, die er aan grensden. Slechts de eentonige loksjetonen der golfjes, die dartel over elkaar heen buitelden, werden gehoord, nu en dan onderbroken door het plotseling opspattend geluid van een monsterachtig wezen, dat in de wateren leefde en, door het talrijke voedsel, dat hem dien dag was toegeworpen, overmoedig geworden, den afgrijselijken kop boven de oppervlakte van het water verhief, alsof het in wreede begeerigheid naar nieuwen buit uitzag.

In de woningen der Joden was de snikkende rouw langzaam-aan overmeesterd door een lichten, zenuwschokkend onrustigen slaap, waarin men nauwelijks vergetelheid vond voor het bloedig geweld, dat onherstelbare, eeuwig-pijnlijke wonden geslagen had in der gezinnen geluk.

Slechts in één gezin was de slaap er niet in geslaagd om den jagenden angst in de wiegelingen van zijn rust te sussen. Het was één dier gezinnen, waar de uitroeiing dreigde door den moord op het Kind.

Nauwelijks waren de pijnen van het baren voor-

bij, of het met zooveel liefde getorschte en in vreugdevolle hoop moeizaam gebaarde jongske was weggerukt van de angstig hijgende borst der moeder, om vernietigd te worden als zoovelen. . Een koortsige wraakgedachte was zich komen vestigen in de hersenen der geknakte vrouw. En deze gedachte was het, die, machtiger dan de slaap, haar wakker bleef houden.

Maar hoe zou een zwakke vrouw wraak kunnen nemen op een machtigen heerscher, onbereikbaar voor zijn onderdanen, vereerd als een afgod in den wijden kring zijner raadsheeren, die zich wel wachtten een raad te geven, die niet tevoren reeds door den koning in hun mond was gelegd, en door waarzeggers, die den vorst de waarheid niet durfden zeggen, uit angst voor zijn wrekende, genadeloos-straffende hand.

De wraakgedachte der vrouw werd af en toe verdrongen door de moederlijke teederheid, waarmede zij aan haar borelingske dacht. Een heftig verlangen naar het haar ontroofde kind zetelde zich in haar hart. Een verlangen, dat niet te bevredigen was. Zou het mogelijk kunnen zijn, dat men het knaapje had laten vallen op het oeverzand der rivier? Misschien leefde het dan nog wel, lag het in den koelen nacht eenzaam en onbewaakt op het veld, waar het ieder

oogenblik de prooi zou kunnen worden van een verraderlijke, slijmerige slang, die het in de kronkels van haar wriemelend-kruipend lichaam te pletter zou drukken, of waar een valsch loerende, gevlekte hyena het zou kunnen vinden om het in enkele bewegingen van zijn wijden, hungerigen bek, fijn te kauwen en te verslinden. De angst om haar kind overstelpte haar. Het eene afschuwwekkende visioen na het andere kwam haar overvallen en benauwde haar tot stikkens toe. Kracht vindend in de overgroote liefde tot het licht haars levens, verliet zij haar huis om te zoeken langs de rivier . . . misschien had men háár kind niet meedoogenloos omgebracht . . .

Koel streek de nacht langs haar gloeiende slapen. Zonder haar schreden ook maar een oogenblik in te houden, ijldde zij voort. Geen vrees kon haar weerhouden om door beken te waden, geen pijn om over puntige rotsstenen te klimmen.

Haar oog zocht speurend de velden af, waarop het maanlicht viel. Bovenmate spande zij haar gehoor in om te vernemen of niet ergens zwak kindergeschrei klonk. Maar waar zij ook zag, geen levend wezen was te onderscheiden en hoe zij ook luisterde, geen enkel geluid verbrak de stilte, die een geheimzinnige stemming over het

landschap legde.

Eindelijk bereikte zij den oever van den stroom. Haar hart klopte, alsof het barsten zou, want het wist: hier was de laatste hoop.... Maar vergeefs was haar moeilijke tocht geweest.

Zou een beul dan een beul zijn, als hij zijn werk niet goed verrichtte? Zou hij morsen met menschenzielen, alsof het voddige edelsteen waren? Was zijn materiaal niet kostbaarder dan wat ter wereld ook en zou hij slordig zijn in de bewerking ervan? Hoe dwaas was zij geweest om maar één oogenblik te denken, dat juist h^àar kind wel gespaard kon zijn.

Maar toch, een bewijs, een tastbaar bewijs, dat haar kind niet meer leefde, had zij niet. En als men het wicht werkelijk in de rivier had geworpen, wie kon dan zeggen, dat de dood het tot zich genomen had? Is dood wel dood en niet een ander soort leven? En heeft de doode géén voedsel noodig, géén moederlijke hulp?

— God van Israël, die twijfel in mijn hart, riep zij uit, is erger dan het vermoorden van mijn kind voor mijn eigen oogen! Ik weet, mijn gevoel zegt het mij, — en heeft ooit het gevoel eener moeder niet de waarheid gesproken? — ik weet, mijn zoon is niet meer mijn!

Vervloekt zij hij, die mijn volk met ondergang

bedreigt, die het den hartader afsnijdt, zoodat het doodbloeden moet. . . .

O wreede koning, gij, oppermachtige heerscher in wáán, zou ik, een moeder, die treurt om het verlies van haar kind, mijn smartekreten ver-smoren? Weet, overweldiger van zwakken, dat de vloek van een moeder verder reikt dan het verste geslacht. . . . weet, stoffelijk schepsel, dat mijn vloek nog werken zal, als de maden, die de lijken uwer laatste nakomelingen overkruipen, reeds vergaan zullen zijn. . . . Want ik vloek u, ik, waanzinnig door de smart, die gij teweeg hebt gebracht in de tenten van Israël. . . .

Het bloed der onschuldigen, die gij heden liet dooden, zal eens vergiftigen het water van den Nijl. Rood zal het worden, bloed-rood, een teeken van wraak. . . . Neem dan u in acht, keer in tot uzelve, want niet ongestraft laat de God mijner Vaderen het kwaad, dat gij doet aan de kinderen van hen, die in Hem gelooven!

Een Moeder ziet scherp, vooral in verdriet! En daarom voorspel ik: Op den Dag, dat mijn Volk in jubelende zege het slavenhuis verlaat, dien Dag zal Egypte door een Wonder van 't Water, vergaan als een leeuw, die brullend en sterk, woestijnen doorkruisend, door een enklen schicht van den felblauwen bliksem ter aarde

néérzinkt, ontzielt. . . .

Geen Moeder laat zich door een angstigen koning weerhouden te voeden den vrucht van haar lijf. Gij hebt mij en mijn volk mijn knaapje ontnomen, maar zijn ziel zie ik wenkend in de diepte des strooms.

Gij zijt ontaard, maar geen moeder uit Israël, die den roep van haar kind vergeefs laat weerklinken. Mijn kind krijgt om voedsel op den bodem der rivier. Gij, koning, hebt niet zijn leven gewild, ik zal den dood niet mijden. . . . Ik zal naar mijn kind gaan. . . . het verzorgen en zoogen. . . .

Onheilspellend waren donkere wolken komen aandrijven boven de plaats, waar de moeder, heftig, haar vervloeking had geuit. Een enkele plons, een opspatten van water, dan — een razend-vlugge vuurslang, die de hemelen splijt, een overweldigende donder, een angstig ruischen van palmen en riet. . . .

God heeft met machtige stem en vurigen adem het vonnis geveld, geëischt door een moeder, onvruchtbaar door moord. . . .

DE SPOTTER.

„Lach niet”, sprak de oude man, met wien wij dien avond in oud-vergeelde boeken gelezen hadden. „Lach niet om wat jelui met je wijden blik bijgeloof wenscht te noemen. Ik was zooals jelui, ik lachte óók om wat mijn gezond verstand mij als ridicuul en onzinnig trachtte voor te stellen. Tot ik leerde, dat wij niet mogen lachen om dingen, die ons door de traditie van eeuwen bekend zijn, al schijnen ze ook nog zoo lachwekkend, al ligt het onlogische, het bijgeloovige er ook duimen dik bovenop.

Het was in den tijd, dat de „Aufklärung” doorgedrongen was tot in de stoffigste jesjiba van den duistersten hoek van het onbeschaafde Rusland. Ik woonde indertijd in Zfas en was een ijverig aanhanger der moderne richting. Urenlang debatteerden mijn studievrienden en ik over de vele en wijd-uiteenlopende onderwerpen, waarop wij ons met hunkerend verlangen naar méér kennis, naar méér wetenschap geworpen hadden.

Niet zelden kwam het voor, dat wij bijeen bleven tot twee, drie uur in den nacht en onze discussies dan op straat voortzetten totdat wij voor de deur van een onzer afscheid van elkaar namen.

Op een zwoelen voorjaarsavond — ik kan mij alle bijzonderheden nog duidelijk voor den geest halen, ondanks de vele jaren, die mij scheiden van den tijd, waarop het voorval, dat ik jelui thans ga verhalen, plaats greep, — op een prachtigen avond in de lente dan, zaten wij weder gedrieën bijeen in het armoedig ingerichte kamertje van Chio Bassowitch en wij spraken over het volksgeloof, zooals wij het kenden uit de vele, wonderlijke verhalen der maäseh-boeken, die prachtig-naieve verzamelingen van oude, Joodsche geschiedenissen.

Wij hadden het over den dood en wat daarmede in verband staat. Jitschok Feierberg, de jongste en vroolijkste van ons drieën las voor, gezeten bij het dansende, geele licht van een stille kaars. Wij luisterden gespannen; geen woord, geen letter, ging ons voorbij, terwijl wij in onze gedachten reeds onze critieken en stellingen formuleerden.

En Jitschok las met zijn welluidende stem, langzaam en duidelijk:

„’s Nachts staan de dooden op uit hunne graven en gaan ter synagoge om hun gebeden te verrichten. Zij nemen de Thora uit de Heilige Arke, rollen haar open en lezen eruit voor. Het is een gemeente, die klankloos bidt: men verneemt

geen enkel geluid en wanneer een hunner wordt geroepen om Thora voor te lezen en zich langs de vele aanwezigen een weg baant, zijn z'n schreden onhoorbaar. Zelfs geen geritsel van doods-kleeren wordt er vernomen.

„Slechts het eeuwig-brandende licht, dat zich in de synagoge bevindt, is voor deze gemeente der Dooden een herinnering aan het leven.

„Doch bij ééne gelegenheid wordt er in deze vergadering van hen, wien de spraak is ontnomen, een klank gehoord: is het beslist, dat een der leden der gemeente der Levenden scheiden moet van het aardrijk, dan wordt zijn naam met luider stemme ter synagoge uitgeroepen en de dooden haasten zich het nieuwe lid hunner gemeente te gaan ontvangen.

„Opdat de gemeente der Dooden wete, dat de tijd gekomen is, de rust te hernemen, daar de gemeente der Levenden het bedehuis wenscht binnen te treden om God te danken voor den nieuwen dag, is het de plicht van hem, die het bedehuis opent, drie malen met den sleutel op de deur te kloppen.”

Jitschok hield op en met een fijn lachje keek hij ons aan. En wij begonnen te debatteeren, ofschoon we het eens waren met elkaar, dat het toch onmogelijk was, dat dooden zouden op-

staan uit hun zielloozen toestand om te gaan bidden. Bidden. . . . waarom? Om leven? Om gezondheid? Om broodwinning misschien of om herstel van een ziekte? Of zouden zij niet bidden, doch loven? Wien? Den Heer van Leven en Dood, die hun het felschitterende, warme leven ontnomen had en hen gestort had in de grauwe, koude aarde, dood en zielloos, aas gelijk?

Wij waren jong en slechts het leven leek ons begeerenswaardig. Wij citeerden oude, heilige boeken, waarin het leven bejubeld wordt en spotten met de sententie van den Prediker Koheleth, dat het beter is, zich te begeven naar het huis van een rouwbedrijvende, dan naar het huis, waar een feestmaaltijd gehouden wordt. Alleen het leven had waarde voor ons en de dood was afschuwwekkend. . . .

Zoo praatten wij voort en het was diep in den nacht, toen Jitschok en ik afscheid namen van Chio. Wij woonden in dezelfde straat, waar ook de synagoge stond. Onderweg spraken wij nog wat na over het dien avond behandelde en waren tot aan de synagoge gekomen.

Door de vensters zagen wij het licht van de eeuwige lamp en het was alsof zij sterker straalde dan anders.

Jitschok, de spotter, stelde voor, een drietal

ferme slagen tegen de deur te geven en zoo-
doende de gemeente der Dooden in den waan te
brengen, dat de tijd weer was aangebroken om
zich in de ziellooze omarming des doods neer te
vleien.

Ik ontraadde het hem. Ik meende wel te weten,
en was er evenzeer van overtuigd als Jitschok,
dat de synagoge thans geheel verlaten was en
dat niemand zich erin kon bevinden, maar toch
kon ik de gedachte niet verdragen, dat een jonge
Jood een bedehuis oneerbiedig zou behandelen.
Maar Jitschok lachte om mijn „kleinzieligheid”.
Wij hadden wel ergere kwajongensstreken uit-
gehaald, dan een paar slagen geven tegen de
deuren van een onbewoond huis, meende hij.

En hij nam een stuk hout, dat daar toevallig lag
en begaf zich ermede naar de deur. Ik bleef
staan en zag, hoe hij het stuk hout ophief en het
met kracht liet neerkomen op de deur van het
Godshuis. Maar de deur was niet gesloten ge-
weest en werd door den klap opengeworpen . . .
„Jitschok ben David!” werd er in het bedehuis
luide geroepen. En wij ontwaarden bij het sche-
merige licht van enkele kaarsen een tiental man-
nen, verdiept in gebed voor de geopende Hei-
lige Arke.

Mijn vriend Jitschok viel neer, door schrik be-

vangen. Het stuk hout ontgleed zijn krachtelooze hand. Ikzelf rende weg als een waanzinnige, sloot mij op in mijn kamertje. . . .

Toen ik verscheidene weken later hersteld was van de ziekte, die door het voorval veroorzaakt was, vertelde men mij, dat Jitschok Feierberg dien nacht gestorven was. Hartverlamming, had de dokter geconstateerd. De mannen, die dien nacht bizondere gebeden hadden gezegd voor den ouden Reb Jitsgok Tauer, die stervende was, hadden hem op den drempel der synagoge gevonden. . . .

„AFSCHORREMEN”.

Een Amsterdamsche geschiedenis.

Vele, vele weken geleden, toen de beschaving nog niet doorgedrongen was tot de groote steden, doch slechts hoogtij vierde op het onge-repte zand nabij de Zuiderzee en in de woeste, dichtbeplante wouden benoorden het IJ, leefde er in Amsterdam's Jodenbuurt een klein, een-voudig manneke.

Klein van gestalte, doch groot van ziel.

Eenvoudig van uiterlijk, doch met een kennis, zóó uitgebreid, dat de meest ontwikkelde fakir der geheimzinnige, Indische gewesten eerbied voor hem zou hebben gehad.

Mooi was hij niet met zijn grooten kop, die niet al te vast op zijn dikbuikig lichaampje bevestigd scheen.

Althans, wanneer men het mannetje door de straten zag waggelen, vreesde men bij iederen voetstap, dien hij deed, dat het hoofd, zoo niet geheel van den romp zou vallen, dan toch in ieder geval bedenkelijk naar één kant zou gaan overhellen.

Deze schoone jongeling oefende het eerzame be-roep uit van drogist en verkocht zijn drogerijen in een winkeltje onder de Weesperstraat. Maar

in zijn kelder verkocht hij niet alleen zijn spécialité's bij voorkomende ziekten en ongevallen, hij was bovendien bekwaam in de kunst van het „afschorremen”.

Jelui, met je groote, opgeblazen kennis, zit nu wel ja te schudden, alsof je maar even in je hersens moest zoeken om de beteekenis van dit woord vast te stellen, maar ik geloof jelui eigenwijze snuiten toch niet en zal daarom in het kort vertellen, waar deze kunst op neerkomt.

Je hebt ongetwijfeld wel gehoord van het Booze Oog.

Ja, natuurlijk. Zie die kenners der mystiek der Balineezen en IJslanders eens vol gewichtigheid knikken, alsof ze allen proffen in folk-lore zijn! Nou, goed dan; wanneer een kind door den blik van het Booze Oog getroffen was en dientengevolge in abnormalen toestand verkeerde — het hilde aanhoudend of vermagerde, zonder dat men er een oorzaak voor kon vinden — dan toog men naar onzen vriend, den drogist — laten we hem Coetinje noemen — en deze, uiterst bekwaam in de kennis der mystieke taal van Kabbala en Zohar, wist, door in een zijner boeken een of ander hoofdstuk te brommen, een tooverformule saam te stellen, die het Booze Oog afwendde van den getroffene, zoodat deze

spoedig weer hersteld was.

Evenwel, niet alles is eeuwigdurend en zoo kwam ook de tijd aan, dat onze vriend Coetinge genoeg kreeg van zijn drogerijen en booze-oog-bezweringen en het tijdelijke met het eeuwige verwisselde.

Zijn erfgenamen verkochten den voorraad winkelgoederen, mitsgaders zijn geleerde, mystieke boeken en de kelder-winkel kwam vrij.

Dit geschiedde in den tijd, dat langzaam-aan de beschaving ook tot Amsterdam begon door te dringen en in het winkeltje vestigde zich thans een drukker-boekhandelaar, Coster geheeten, een oolijke kwant uit het hooge Noorden, die er te werken begon, geassisteerd door enkele leerjongens. De zaak marcheerde best. Op een goeden middag — het was druk en de baas was juist bezig zijn instructies te geven voor het zetten van een vrij ingewikkeld goeppah-biljet — ging het verraderlijk-klingelend winkelbelletje, ten teeken, dat een client was binnengetreden.

De drukker liet zijn leerjongens en het goeppah-biljet-probleem in den steek en toog naar vóór om den wensch van den pas-aangekomene te vernemen.

Hij vond daar een ingehouden-snikkend, angstig de handen wringende, zóó met een doek om en

in pantoffels weggeloopt burgervrouwtje, dat hem met wanhopig, troostzoekend gebaar bij de handen vatte.

— Wat is me dat nou voor een vraagteeken?, dacht de drukker, die zooveel mogelijk taalbeelden aan zijn vak ontleende.

Maar vóór hij tot verdere overpeinzing kon komen, barstte het vrouwtje in onbedaarlijk, zenuw-verscheurend jammeren uit, terwijl zij ál vaster greep de handen van den wel niet voor een kleintje vervaarden, maar nu toch wel vreemd opkijkenden drukkerspatroon.

„Och meneer, meneer, mijn arm kind. Red het toch, red het! Reeds meer dan drie uren ligt het te huilen. 't Schuim staat het arme wicht op den mond. Och meneer Coetinje, God zal u tot in eeuwigheid beloonen en ik zal u dankbaar blijven zoolang ik leef, red mijn kind! 't Is vast en zeker beschrieje. Ik had ook niet met hem moeten pochen, laten zien aan alle buurvrouwen, dat hij al traraatjes maakt. Juffrouw Sjouwerman uit de Kerkstraat, die boven me woont, heeft mij verteld, dat u alleen in staat bent, mijn arm kind af te schorremen. Wilt u mijn arm kind redden? Mijn arm kind!”

De drukker had met één oogopslag den geheelen toestand overzien. Hier was een van zenuwen

overspannen menschje, voor wie de ontgoocheling, dat zij niet met den vermaarden belezer, doch met een gewoon nuchter mannetje, een eenvoudigen drukker, sprak, wel fataal kon zijn. Ginds lag het kind, misschien wel onbewaakt of onder de zorgen van alles probeerende, het wicht als-maar sjokkelende en sussende buurvrouwen.

Hij begreep: hier moest gehandeld worden. En hij besloot de wetenschap der suggestie toe te passen. Hij liet fluks een stoel neerzetten voor zijn „cliente”, haalde een dikken Echo-roman „De Doodenvelden van Siberië” van een plank en begon de eerste bladzijde te neurieën, wel zorg dragende, dat het vrouwtje niets van de woorden te hooren kreeg. Hierna trok hij op een stuk papier eenige geheimzinnige cirkels en driehoeken en gaf dit aan het vrouwtje met den raad, maar spoedig naar huis te gaan om te zien of het kind al wat beter was.

Het moedertje was opgelucht en dankte den vermeenden Coetinje wel honderd keer tot zij hem ten slotte vroeg, demonstratief haar geldbeurs voor den dag halend, wat zij hem schuldig was. Nu werd het den pseudo-bezweerder des Boozen Oogs toch wel wat benauwd en met een nobel gebaar wees hij iedere geldelijke belooning af.

„Maar”, voegde hij eraan toe, „één ding moet je mij beloven. Is je kind binnen het kwartier niet bedaard, dan haal je er onmiddellijk een dokter bij.”

Het moedertje beloofde dit en snelde vol verwachting naar huis. En zie, toen zij daar weder aangekomen was, lag haar kind rustig te slapen. „Goddank”, zuchtte zij verlicht. „Wat ben ik blij, dat ik naar u geluisterd heb, juffrouw Sjouwerman! Wat een gesjiewes van een man! Hij stond dadelijk voor me klaar en wou geen cènt van me afnemen. Maar u zal ik tracteeren voor uw goeden raad. Sjabbos stuur ik u een lekkere kip.”

Juffrouw Sjouwerman fluisterde even: Ach, nar-
risjk! Maar toen ze in haar gedachten een
blanke kip op haar Vrijdagavond-tafel zag, lachte
ze fijntjes en vertelde maar liever niets van de
speld, die zij in de luier van het kind had ge-
vonden....

VERKLARINGEN.

Baal-Sjèm	: Meester van den Goddelijken Naam. Israël Baal-Sjèm was de stichter der vrome secte der Chassiediem.
Bachoeriem	: jongelingen.
Beth-hakissè	: letterlijk: huis van den stoel; privaat.
Chassid	: aanhanger van het chassidisme.
Cheder	: leerlokaal.
Erets Jisraël	: Land van Israël, Palestina.
Gan Eden	: Paradijs.
Gehinnom	: Hel.
Gesjiewes	: lieveling, schat.
Goep pah	: Huwelijksinzegening.
Habdalah	: Ceremonie, waarmede de Sabbath beëindigd wordt.
Halacha	: Wet.
Jehoediem	: Joden.
Jeroesjalajim	: Jeruzalem.
Jesjiba	: Leerschool.
Jirmieja	: Jeremia.
Kohen	: Uit den priesterstam; afstammeling van Aäron, den eersten hoogepriester.
Lasjòn Hakòdesj	: Heilige taal; Hebreeuwsch.

Maggied	: Prediker, Rabbijn.
Minjàn	: Tiental mannen, vereischt bij een godsdienstoefening.
Mitswàh	: Gebod; ook: goede daad. Meervoud: Mitswòth.
Mojsjé Rabbeinoe	: Onze leeraar Mozes.
Nebbisj	: Uitdrukking van medelijden.
Nésach	: Wijn, die door een niet-Jood wordt uitgeschonken, wordt op ritueele gronden nésach, d. i. ongeoorloofd voor het gebruik.
Oproepen	: namelijk om een gedeelte der Thora voor te lezen.
Pésachfeest	: Paaschfeest.
Raaw	: Rabbijn.
Sefer Thora	: Wetsrol.
Seideravond	: De eerste avonden van het Pésachfeest dragen dezen naam. Het verhaal van den uittocht uit Egypte wordt dan voorgedragen.
Sjalom Alechèm	: Vrede zij met u. Groet.
Sjoel	: Synagoge.
Tallith	: Gebedskleed.
Talmiediem	: Leerlingen.
Tefilien	: Gebedsriemen.
Tsaddik	: Rechtvaardige. Vrome.

INHOUD.

Eene Geschiedenis uit den tijd van Koning Salomo	9
Eene Geschiedenis van Rabbi Mozes Ben Maimon	19
Eene Geschiedenis van den heiligen Rabbi Israël Baal-Sjèm	27
Eene Geschiedenis van den heiligen Rabbi Douw-Beer, den Opvolger en Leerling van den heiligen Rabbi Israël Baal-Sjèm . .	31
Eene Geschiedenis van den heiligen Rabbi Baroech van Miedziborz, den kleinzoon van den heiligen Rabbi Israël Baal-Sjèm .	35
Eene Geschiedenis, welke vermeld is in het boek „K'hal Chassidim”	45
Eene Geschiedenis, welke verhaald werd door den heiligen Raaw, den grooten vorst, den rechtvaardigen en eerbiedwaardigen Rabbi Abraham Jaäkob van Sadagora	57
Eene Geschiedenis van Rabbi Chanina, den schoonzoon van Rabbi Joeda Chassid uit Regensburg	69
Eene Geschiedenis van een hooggeleerden Raaw uit het Land Uz	85
Eene Geschiedenis van Saul en Sara . .	111
Eene Geschiedenis, welke plaats vond in de dagen van Rasji	119

Egypte gevonnist, een fantasie	127
De Spotter	135
„Afschorremen”, een Amsterdamsche geschiedenis	141

De rand van omslag en titelpagina is ontleend
aan een hebreeuwschen incunabel: Agoer door
Jacob Baroech Landau (Napels circa 1490,
editio princeps).

